

30ste VERGADERING. — 5 MAART 1920.

Bericht van een lid. — 359. Voorbehoud der bevoegdheid tot toetreding tot het Volkenbondverdrag.

30ste VERGADERING.**VERGADERING VAN VRIJDAG 5 MAART 1920.**

(Bijeenroepingsuur 11 voormiddag.)

Ingekomen: bericht van een lid. — Behandeling en aanneming van de motie van orde van de heeren van Embden c. s. en van het ontwerp, houdende voorbehoud der bevoegdheid tot toetreding tot het Volkenbondverdrag. — Behandeling en aanneming van andere ontwerpen van wet. — Uiteengaan der Kamer tot nadere bijeenroeping.

Voorzitter: de heer van Voorst tot Voorst.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 37 leden, te weten de heeren:

Franssen, Bosch van Oud-Amelisweerd, Geertsema, Smits, Bavinck, Reekers, van Basten Batenburg, de Boer, Binnerts, Staal, Vliegen, van den Berg, Lucasse, Polak, Stork, Verheijen, van Nierop, Fokker, van der Feltz, de Waal Malefijt, Hoffmans, de Gijselaar, van der Does de Willebois, Bergsma, van Embden, van der Maesen de Sombreff, van der Hoeven, Kraus, Gilissen, van Loon, van Wassenaer van Catwijk, Michiels van Kessenich, van Houten, Smeenge, 't Hooft, Mendels,

en de heeren Ministers van Buitenlandsche Zaken en van Waterstaat.

De notulen van het verhandelde in de vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik deel aan de Vergadering mede dat is ingekomen, na afloop van de vergadering van gisteravond, bericht van den heer Dojes, dat hij wegens ambtsbezigheden verhinderd is aanwezig te zijn.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerpen van wet:

I. Voorbehoud der bevoegdheid tot toetreding tot het Volkenbondverdrag (359).

Hierbij is tevens aan de orde de motie van orde van de heeren van Embden, Bavinck, van der Hoeven, Polak en van der Does de Willebois, luidende:

„De Kamer,

van oordeel, dat de Volkenbond van zijn tegenwoordigen onvolmaaktten vorm zich zoo spoedig mogelijk verder zal moeten ontwikkelen in de richting van een op het recht gebouwde samenleving, en dat diensgevolge op den voorgrond moeten staan:

a. verplichting tot vreedzame beslechting van *alle* internationale geschillen en in verband daarmee de

(Bavinck.)

instelling van een Permanent Hof van Internationale Justitie;

b. vermindering van bewapening krachtens internationale regeling;

c. toelating tot den Volkenbond van alle beschaafde Staten, die den wensch daartoe te kennen geven, vertrouwende, dat bij de toepassing van de bepalingen van het verdrag, met name van die, welke betrekking hebben op den doortocht van troepen in artikel 16 van het verdrag bedoeld, het recht van medezeggenschap van Nederland zal worden geëerbiedigd, voor zoover dit land bij de toepassing betrokken is.

noodigt de Regeering uit bij de deelneming aan den Bond zich op dit standpunt te stellen.”

De beraadslaging wordt geopend.

De heer Bavinck: Mijnheer de Voorzitter! Het standpunt, dat blijkens de Memorie van Toelichting bij het aanhangige wetsvoorstel door de Regeering is aangenomen ten aanzien van de tot Nederland gerichte uitnoodiging om zich aan te sluiten bij den Volkenbond, is naar mijn meening zoo voorzichtig en zoo zorgvuldig gekozen, zoo scherp bepaald en met zulke krachtige argumenten verdedigd, dat ik op een paar kleine uitzonderingen na mij daar geheel in vinden kan. Indien er geen andere beschouwingen over de aansluiting bij den Volkenbond in pers en Tweede Kamer gehouden waren, zou ik zelfs geen behoefte hebben gevoeld om bij deze gelegenheid de aandacht van de Kamer te vragen. Er zijn echter zoodanige beschouwingen aan de toetreding tot den Volkenbond gewijd, dat ik mij verplicht acht om rekenschap te geven van het standpunt dat ik, in afwijking van die beschouwingen, inneem. Er zijn zeer ernstige bezwaren geopperd tegen de toetreding tot den Volkenbond en beschouwingen gehouden die, indien zij tot het einde toe consequent waren volgehouden, zouden hebben moeten doen besluiten tot het afwijzen van de tot Nederland gerichte uitnoodiging. Wanneer men aan het einde van dergelijke redeneeringen toch voor deze conclusie terugdeinsde, dan was dat alleen mogelijk doordien men een onverwachte wending aan zijn redeneering gaf, een wending, die bij velen hierop neerkwam, dat men nu eenmaal gedwongen was om zich aan te sluiten, dat men geen vrije keuze had en dat de nadeelen, aan de aansluiting verbonden, waarschijnlijk minder groot zouden zijn dan die, welke zouden voortvloeien uit onthouding.

Mijnheer de Voorzitter! Ik sta op een eenigszins ander standpunt, en ik wensch daarvan op dit oogenblik en in deze Kamer rekenschap te geven. Echter begin ik met te verklaren dat ik, evengoed als degenen wier opvatting ik zooeven aanduidde, terdege gevoel de bezwaren, die aan de aansluiting verbonden zijn. Ik zie mij zelfs buiten staat, die bezwaren van haar gewicht te ontdoen, en de ernstige bedenkingen te ontzenuwen. Immers, wanneer ik die bezwaren naga, komen zij voor mij in hoofdzaak op een drietal neer.

In de eerste plaats is het een groote leemte in het verdrag van den Volkenbond, dat tal van bepalingen en inzonderheid de gewichtigste — bijv. art. XV, handelende over geschillen die niet voor arbitrage vatbaar zijn — aan duidelijkheid zeer te wenschen overlaten.

Bepaaldelijk komt dat uit bij de ernstige en gewichtige vragen, welk bindend karakter moet toegekend worden voor de leden van den Volkenbond aan de decisie, genomen door den Raad of eventueel door het Hof van Arbitrage, en aan de conclusien van het rapport door den Raad of door de vergadering. Ik kan mij zelfs niet ontveinzen, dat dat gemis van duidelijkheid bij zulk een gewichtig stuk een zeer groote leemte vertoont.

In de tweede plaats zijn er groote bezwaren tegen aansluiting aan den Volkenbond daarin gelegen, dat het offer van de neutraliteit in de toekomst van ons gevergd zal worden. In den laatsten oorlog, gelijk menigmaal, heeft Nederland een neutrale houding kunnen innemen, een houding, welke niet alleen voordeelig was maar die ons ontsloeg van de groote moeilijkheid, om eventueel tusschen twee partijen een onpartijdige keuze te doen.

359. Voorbehoud der bevoegdheid tot toetreding tot het Volkenbondsverdrag.

(Bavinck.)

Het schijnt echter, dat, wanneer Nederland evenals andere landen zich aansluit bij den Volkenbond, er dan van neutraliteit geen sprake meer kan zijn. Ieder lid van den Bond is dan van den beginne af ook partij, het staat niet aan hem om een keuze te doen, het is als het ware van te voren genoodzaakt om gelijk te geven aan die partij, die bij de beslissing van den Raad of bij de conclusie van het rapport van den Raad of van de vergadering zich neerlegt.

In verband daarmee dient ook de quaestie van de soevereiniteit even besproken te worden, want het schijnt, dat, wanneer op die manier ons de handen van te voren gebonden zijn, en evenzoo bij alle leden van den Volkenbond, dat dan de soevereiniteit op aanmerkelijke wijze beperkt en ingekort wordt. Dat is ook inderdaad de meening van de Regeering en bepaaldelijk ook van den Minister van Buitenlandsche Zaken.

Ik neem de vrijheid, daarvan eenigermate te verschillen, want alles hangt hier af van het begrip, hetwelk men hecht aan de soevereiniteit. Natuurlijk, indien men de soevereiniteit opvat in absoluten zin, dan spreekt het vanzelf, dat elk contract en dus ook dat van den Volkenbond op die soevereiniteit inbreuk maakt en haar in meerdere of mindere mate beperkt.

Maar naar mijn overtuiging is die soevereiniteit van geen enkel volk, geen enkel land of vorst absoluut maar altijd beperkt, ondergeschikt, afhankelijk, en die soevereiniteit is bepaaldelijk ondergeschikt aan de wetten van het recht en de gerechtigheid die boven alle volken en boven alle vorsten staan.

Ik erken, natuurlijk volmondig, dat die wetten van recht en gerechtigheid, welke boven de volken staan, menigmaal door ons niet gekend worden en zeer dikwerf door ons niet scherp kunnen worden geformuleerd, maar desniettemin, zij bestaan en aan dat recht en die gerechtigheid is de soevereiniteit van elk volk en elk land ondergeschikt. Wanneer nu twee of meer volken met elkander een contract sluiten, zij het ook bijv. in den zin der Bryan-tractaten en de soevereiniteit dienstbaar maken aan de handhaving van die hoogere wetten van recht en gerechtigheid waaraan de natien onderworpen zijn, dan kan men wel hoogstens zeggen, dat de soevereiniteit in breedte en omvang beperkt wordt, maar in qualiteit en intensiteit blijft zij niet de minste schade, integendeel, wordt zij juist wat zij wezen moet, dienstbaar aan de hoogere wetten, welke voor land en volk gelden.

In de derde plaats, is er nog een bezwaar verbonden aan de aansluiting bij den Volkenbond en dat bestaat daarin, dat de waarborgen voor een onpartijdige beslissing zoowel bij den Raad als bij de Vergadering van den Volkenbond in genoegzame mate ontbreken. Ik zeg niet, dat zij geheel worden ter zijde gesteld, maar zij komen toch niet genoegzaam tot hun recht.

De Raad, zooals hij tegenwoordig in den Volkenbond is samengesteld, is zeer eenzijdig en loopt het gevaar van groote partijdigheid.

Nu hebben de stellers van het verdrag van den Volkenbond dat ook zelf gevoeld, want in art. 14 wordt uitdrukkelijk aan den Raad opgedragen een ontwerp te maken voor een Permanent Hof van Internationale Justitie. Zulk een lichaam ontbreekt thans in het verdrag, maar gelukkig wordt in art. 14 gezegd, dat het daartoe komen moet en reeds is er een commissie benoemd, die de stichting en de organisatie van dergelijk Hof in studie zal nemen en in die commissie heeft ook een beroemd Nederlandsche rechtsgeleerde zitting.

Dit is zonder twiifel verblijdend en doet ons goede hoop voor de toekomst koesteren; maar het neemt toch niet weg, dat zulk Permanent Hof van Internationale Justitie tot op dit oogenblik ontbreekt; het neemt niet weg, dat wij op dit oogenblik nog volstrekt niet weten, hoe zulk een Permanent Hof zal samengesteld worden, of daarbij alleen de quaestie van het recht en van de deskundigheid dan wel ook in meerdere of mindere mate de politiek een rol zal spelen.

Maar vooral zou ik er de aandacht op willen vestigen dat, wanneer het komt tot de stichting van dergelijk Permanent Hof van Internationale Justitie, wat ik van harte hoop, het gevaar blijft, dat alle internationale geschillen zonder uit-

zondering aan de beslissing van dat Hof zullen worden opgedragen.

Ik koester de gedachte, dat wij daaraan in de eerste jaren, in de eerste tientallen van jaren nog niet toe zijn, en wel om de eenvoudige reden, dat het internationale recht nog in embryonalen toestand verkeert en nog een grootere verdere ontwikkeling behoeft.

Wanneer nu een Permanent Hof niet gebaseerd is bij zijn beoordeelingen en uitspraken op een recht, dat geformuleerd is, waaraan het zich houden kan, dan gevoelt iedereen, dat zulk een Permanent Hof gevaar loopt van zeer subjectieve beslissingen te nemen.

Vandaar dat ik, wanneer ik ook toejuich, dat er op den duur dergelijk Permanent Hof zal komen, toch wel eenigermate bevreesd ben, dat de beslissingen van alle internationale geschillen reeds in den aanvang daaraan zullen opgedragen worden.

Dit zijn de bezwaren kort samengevat, die ik koester tegen de aansluiting bij den Volkenbond, en ik behoor dus niet tot de idealisten, die met de werkelijkheid geen rekening houden.

Vandaar dat ik dan ook van harte mijn stem geef aan de motie-Dresselhuys c.s., die in de andere Kamer is aangenomen, die ook, als ik het wel heb, de goedkeuring en instemming van de Regeering kreeg en die door een vijftal leden dezer Kamer, met een zeer kleine wijziging, ook hier ter tafel nedergelegd is.

Ik hoop van harte, dat deze motie door de Kamer algemeen zal worden aangenomen. Te meer, omdat de motie volstrekt niet inhoudt eenige reserve, zooals men daarover in Amerika spreekt, ook niet eenige voorwaarde waarvan de toetreding afhankelijk gemaakt wordt. Deze motie bedoelt slechts uiting te geven aan enkele wenschen, die voor ons van belang zijn en waarvan wij van harte hopen, dat zij straks in den Volkenbond verwezenlijkt zullen worden.

Het zijn naar mijn meening enkele „richtlijnen”, welke medegegeven zullen worden aan de afgevaardigden en vertegenwoordigers van Nederland in den Volkenbond, om daarnaar hun gedragingen in te richten.

Wanneer ik zoo de bezwaren heb opgenomen, die naar mijn meening tegen den Volkenbond en tegen de aansluiting in het midden gebracht kunnen worden, dan wensch ik nu toch aan den anderen kant dat andere standpunt in te nemen en te verduidelijken, waarop ik in den aanvang wees.

Ik heb namelijk de overtuiging, dat Nederland geroepen is zich aan te sluiten, niet noodgedwongen, niet omdat het geen andere keuze heeft, niet omdat de voordeelen van aansluiting misschien grooter zijn dan de voordeelen van niet-aansluiting, maar uit zedelijk plichtsbesef, omdat wij moeten aangrijpen de middelen, die in den tegenwoordigen tijd ons geboden worden om aan den oorlog zooveel mogelijk den oorlog te verklaren.

De motieven die mij hiertoe bewegen, de gronden waarop ik deze meen te doen rusten, zijn in het kort de volgende.

In de eerste plaats hebben we een ervaring met den oorlog opgedaan, een ervaring die niet heelemaal nieuw is, want elke oorlog brengt zijn eigenaardige ondervindingen en ervaringen mede, maar de oorlog die nu achter den rug ligt heeft ons toch een ervaring kunnen doen krijgen, welke althans in diepte van die in vorige oorlogen opgedaan belangrijk afwijkt. Wij hebben nu een wereldoorlog gehad en wanneer wij dien nagaan in zijn oorsprong, zijn ontwikkeling en uitbreiding, en ook in zijn beëindiging, dan durf ik haast niet anders zeggen dan dat er van dien oorlog noch in zijn begin noch in zijn ontwikkeling of uitbreiding noch ook in zijn beëindiging iets goeds te zeggen valt. Natuurlijk zullen de overwinnende volken eenigszins anders oordeelen, maar ik meen gerechtigd te zijn tot de uitspraak, dat de nadeelen voor de overwinnende volken in het algemeen grooter zijn dan de voordeelen die voor hen door de zege zijn behaald. Die oorlog is een wereldoorlog geweest en hij hangt van wantrouwen, van vrees, van leugen en bedrog, van haat en van wraakzucht van het begin tot het eind aan elkaar. Om groote idealen, geestelijke noch zedelijke goederen, zelfs niet

359. Voorbehoud der bevoegdheid tot toetreding tot het Volkenbondverdrag.

(Bavinck.)

om het behoud van het eigen vaderland, heeft deze strijd gelopen.

Nu heeft het mij getroffen, dat, toen de oorlog tot een einde kwam en besloten werd door een wapenstilstand, straks door een vrede, men wel algemeen klachten hoort over de ellende van den oorlog — en die is ook inderdaad ontzettend, vooral voor de Centrale Rijken — het heeft mij getroffen, dat men wel klaagt over die ellende, dat men ook wel opwekt tot bezuiniging en tot vermeerdering van productie, maar de vredesbeweging in den goeden zin van het woord heeft door dezen oorlog toch eigenlijk weinig voortgang gemaakt. Er is gekomen een zekere fatalistische berusting, een moedeloosheid, dat er toch eigenlijk niets aan te doen was; zelfs heeft men zich reeds vertrouwd gemaakt met een nieuwen oorlog en meent dat men nu eenmaal de wereld moet nemen zooals zij reilt en zeilt.

Ik ben niet van die overtuiging, maar heb juist door dezen oorlog de ervaring opgedaan en de overtuiging verkregen, dat niet tegen de gevolgen van den oorlog maar tegen den oorlog zelf in de toekomst door alle landen en volken zoo krachtig mogelijk de strijd moet worden aangebonden. Ik sta daarbij niet op anti-militaristisch standpunt, ik maak tusschen militarisme en het hebben van een goed toegerust leger tegenover een binnen- of buitenlandschen vijand een zeer ernstig en principieel verschil. Maar dat neemt toch niet weg, dat de oorlog is een zoo ontzaglijk kwaad, dat hij met alle mogelijke wettige en eerlijke middelen nu voortaan bestreden moet worden door alle volken. Indien er toch een ding door dezen oorlog bewezen is, dan is het dit, dat hij wel het allerlaatste en het allerslechste middel is dat bedacht kan worden om internationale geschillen tot een goed einde te brengen. In plaats van den vrede te bevorderen, leidt elke oorlog bijna zeker tot een nieuwen oorlog. Dit in de eerste plaats.

Daarmede verbind ik in de tweede plaats deze overweging, dat een dergelijke houding mij ook voorgeschreven wordt tegenover den oorlog door de Christelijke of wil men liever de algemeene zedelijke beginselen. De Christelijke moraal heeft ten opzichte van den oorlog, van de dagen van Augustinus tot in de nieuwere tijden toe, een eigenaardig standpunt ingenomen. Met het oog op het getuigenis van den Bijbel, met het oog op de getuigenis van de volken uit alle eeuwen en van alle plaatsen heeft de Christelijke moraal zich nooit laten verleiden tot de uitspraak, dat elke oorlog zondig en ongeoorloofd was en verboden moest worden, maar wel heeft die Christelijke moraal er altijd op aangedrongen, dat geen oorlog geoorloofd en gerechtigd was, die niet begonnen was om een *justa causa*, om een rechtvaardige zaak, die niet gevoerd werd op rechtvaardige wijze en die niet een rechtvaardig en heilig doel zich voor oogen stelde.

Ik stem volkomen toe, dat de Christelijke moraal, in de eerste plaats door Augustinus uitgewerkt, is de practijk weinig toepassing heeft gevonden. De zedenwet wordt bijna altijd in het leven van een individu en ook in het leven van een volk overtreden, maar dit neemt niet weg, dat die zedenwet bestaat en dat zij de norma voor onze gedragingen en voor onze overtuiging moet zijn. En wanneer wij ooit een tijd hebben beleefd, waarin die Christelijke moraal in de practijk moet worden gerealiseerd door individuen en door volken, door landen en door staten, dan is het de aanvang van de twintigste eeuw, waarin deze wereldoorlog over de gansche menscheit heeft gewoed.

Inderdaad, wij kunnen niet ernstig genoeg tegen de manier, waarop oorlogen begonnen en gevoerd zijn, protesten. Wij moeten ons daar als Christenen, neen, als menschen zoo sterk mogelijk tegen verzetten.

Daarbij komt nog een derde overweging. Wij moeten ons ernstig rekenschap geven van den tijd waarin wij leven. En dan is die tijd menigmaal een groote tijd genoemd. Ik ben het met die uitdrukking wel eens. Het is een groote, in zekeren zin zelfs een grootsche tijd, maar dan toch een tijd, die ernstige en gewichtige lessen aan ons allen te leeren geeft. Het is vooral een tijd, groot, doordat er onmiskenbaar een gericht door de geschiedenis der volken en der landen gaat. Kortom tijd geleden heeft de Deutsche geleerde Oswald

Sengler een interessant boek geschreven: „Der Untergang der Abendländer“, waarin hij tal van factoren aanvoert, die wijzen op een *décadence*, op een verval en een te niet gaan van onze Christelijke en van onze Westersche beschaving. Ik ben het met de meening van dezen schrijver niet geheel en al eens, omdat ik niet alleen geloof aan degenererende, maar ook ter dege aan regenererende krachten, zoowel in de natuur als in de geschiedenis, maar dit neemt niet weg, dat het toch een ernstige tijd is, dien wij beleven, dat anti-militaristische stroomingen waar te nemen zijn in alle kringen van het volk, van de arbeiders, maar evenzeer en in even sterke mate in de kringen der intellectueelen. Die strijd tegen het militarisme staat niet op zich zelf; die is verwant en loopt parallel met de worsteling van den arbeid tegen het kapitalisme, van de democratie, zoo men wil, tegen het imperialisme. Dat zijn slechts drie vertakkingen van één en denzelfden stam, slechts drie uitingen van de machtige worsteling, die zich in deze eeuw overal voltrekt.

Wanneer wij ons nu daarvan rekenschap geven, wanneer wij begrijpen, dat het in deze eeuw gaat om het behoud of om het verlies, ik zeg niet alleen van ons Christendom, maar ook van onze cultuur, onze beschaving, dan zullen wij begrijpen, dat het inderdaad aankomt op bevrediging en op verzoening, en dat, wanneer die bevrediging en verzoening tusschen de strijdende machten niet gevonden wordt, inderdaad de ondergang van de Westersche cultuur op het spel staat. Daarom heb ik mij ook ten eerste verblijd over het dertiende hoofdstuk van het verdrag van den Volkenbond, want in dat hoofdstuk wordt aangegeven de arbeidsorganisatie. Dat heeft reeds geleid tot een belangrijke conferentie, die in Washington gehouden is en die in beperkte mate gunstige resultaten heeft opgeleverd.

Precies op dezelfde wijze hebben wij nu in het eerste hoofdstuk van het Vredetractaat een verdrag voor een Volkenbond. Daarbij heeft het mij getroffen, dat het Vredetractaat links en rechts in het eerste en het dertiende hoofdstuk geflankeerd, omgeven, beschut wordt door twee zulke machtige beginselen en betrekkelijk ook door twee zulke machtige ontwerpen. Ik hoop van harte, ik heb ook eenig vertrouwen, dat het Vredetractaat, in de tusscheninliggende hoofdstukken ontwikkeld, plat, indien niet doodgedrukt zal worden tusschen die beide hoofdstukken, het plan van den Volkenbond en de arbeidsorganisatie over de gansche wereld.

En zoo kom ik ten slotte tot het plan van den Volkenbond zelf. Er is over dien Volkenbond heel veel in het midden gebracht en er zijn, gelijk ik reeds in den aanvang gezegd heb, aanmerkingen op te maken, en tal van bezwaren tegen de aansluiting in het midden te brengen. Maar ik wensch nu aan het slot van mijn rede ook even op de lichtzijden, in het plan van den Volkenbond aanwezig, te wijzen. Het is een Volkenbond, neen, dien naam mag het eigenlijk niet dragen. Het is ook geen Statenbond. Het is ook geen Bondsstaat, gelijk de Minister van Buitenlandsche Zaken duidelijk in zijn rede in de Tweede Kamer heeft aangegeven. Maar wat het wel is, dat is iets anders. Het biedt nl. een uitnemende gelegenheid, het legt als het ware een vaste basis, om in het vervolg alle volkeren der aarde met elkander in aanraking te brengen en hen met elkander te doen spreken en te doen samenwerken, en dat is inderdaad een groote winst.

Zoo iets is nog nooit in de wereldgeschiedenis voorgekomen. Men heeft dit verbond vergeleken met de Heilige Alliantie en er zijn ook eenige punten van overeenkomst. De overwegingen, de consideransen zijn in beide stukken van zeer verheven aard, alleen bij de Heilige Alliantie meer Christelijk getint. Maar wanneer men die consideransen buiten beschouwing laat, dan blijkt, dat er tusschen de Heilige Alliantie en den Volkenbond een zeer groot onderscheid bestaat. Dit is in de eerste plaats hierin gelegen, dat de Heilige Alliantie gebaseerd was op de legitimiteitstheorie en alleen een verbond was tusschen enkele vorsten en landen. Daarentegen, mag de Volkenbond op het oogenblik ook tot op zekere hoogte een politiek karakter dragen, hij is toch in beginsel een rechtsorganisatie en een rechtsorganisatie, welke men beproeft te leggen niet alleen tusschen enkele vorsten en volken, maar

(Bavinck.)

zoo veel mogelijk tusschen alle beschaafde landen en volken. Men zal daartegen inbrengen, dat de Centrale Rijken vooralsnog worden uitgesloten en dit is zeer zeker een gebrek in het Verdrag van den Volkenbond, maar ik heb toch de overtuiging, dat men op het oogenblik evenals bij de Academie van Wetenschappen hier en in andere landen niet anders handelen kon en dat het juist in het belang van den vrede is, om tijdelijk in deze uitsluiting van de Centrale Rijken te berusten. Maar daarbij koester ik toch ook de gedachte, dat die uitsluiting van korten tijd zal zijn. Wanneer wij zien wat in enkele weken, enkele maanden na den wapenstilstand en den vrede reeds gepasseerd is, krijgen wij toch wel eenige hoop, dat ook de Centrale Rijken eerlang in den Bond zullen worden opgenomen. Nu reeds zijn zij, met slechts één stem tegen, toegelaten op de Arbeidsconferentie te Washington; van de uitlevering van den ex-keizer schijnt niet veel terecht te zullen komen; de berechting van de oorlogsmisdadigers is, althans voorloopig en in beperkte mate, aan Duitschland zelf toevertrouwd, en wat nog meer zegt, het Vredestractaat, ingeschoven tusschen het Iste en het XIIIde hoofdstuk, zal inderdaad worden platgedrukt, indien niet door deze twee machtige beginselen en ontwerpen, dan door de macht der werkelijkheid.

Wat men ook zeggen moge, het tractaat is in zijn voorname bestanddeelen volkomen onuitvoerbaar. Ik heb het geachte lid van deze Vergadering den heer Colijn, onlangs elders hooren uiteenzetten en betoogen dat, wanneer Duitschland aan de voorwaarden moest voldoen, welke in het Vredestractaat alleen reeds financieel werden opgelegd, dan het gansche Duitse Rijk met al zijn eigendommen en bezittingen in de hand der Entente zou overgaan. Met het oog op die praktische onuitvoerbaarheid heb ik eenige goede verwachting, dat het Vredestractaat langzamerhand zal verdwijnen, of althans aanmerkelijk verzacht zal worden, en dat ook voor de Centrale Rijken de toegang tot den bond zal worden opengesteld.

Verder wensch ik nog op te merken dat, wanneer wij het plan van den Volkenbond nader onder de oogen zien, het dan in zijn voornaamste gedachten toch weinig tegenspraak bij ons zal ontmoeten. Ik herhaal wat ik in het begin zeide, nl. dat het tractaat wel aan onduidelijkheid lijdt. Wanneer ik het wel begrip en de hoofdgedachten tracht te vatten, die gerealiseerd zijn in het Vredesverdrag van den Volkenbond, dan komen zij m. i. hierop neer. In de eerste plaats nemen alle volken, die leden zijn van den bond, de verplichting op zich om elk geschil van internationalen aard te onderwerpen aan een beslissing van den Raad, of ook eventueel van een erkend hof van arbitrage, of wel aan het onderzoek door den Raad en eventueel door de vergadering van den bond. In de tweede plaats nemen alle leden van den bond de verplichting op zich om niet tot oorlog over te gaan, zoolang het geschil bij een van deze corporatiën aanhangig is, ja zelfs niet tot oorlog over te gaan gedurende een bepaalden termijn, nadat de beslissing of de conclusies van het rapport van den Raad gepubliceerd zijn geworden. En in de derde plaats nemen alle leden van den bond de verplichting op zich om eventueel, wanneer het geschil niet blijkt voor beslechting vatbaar te zijn geweest, in elk geval geen oorlog te voeren tegen die partij, die bij de beslissing van den Raad of bij de conclusies van het rapport zich meerlegt. Men lette er wel op, dat is een negatieve, geen positieve verplichting. Van een positieve verplichting is in dit XVde artikel naar mijn meening geen sprake. Nu komt er in de vierde plaats een eigenaardige bepaling bij in het daarnavolgend artikel, nl. daar kan toch ook een oorlog uitbreken, die in strijd is met de door de leden van den bond vrijwillig aanvaarde en op zich genomen verplichtingen. Wanneer dit geschiedt, dan wordt door dit verdrag van den Volkenbond het brandmerk van misdaad op zulk een oorlog gedrukt en zulk een oorlog wordt dan ook strafwaardig gekeurd. In dat geval zijn alle leden van den Volkenbond verplicht tegen zulk een opstandigen en als het ware misdadigen Staat te velde te trekken. Zij zijn daartoe verplicht in 't afgetrokken. Er volgt m. i. nog volstrekt niet uit, dat daarom ieder lid van den Volkenbond eventueel geroepen zal worden om in de werkelijkheid ten oorlog te trekken, troepen te zenden, een vloot bijeen te brengen of het gedeelte van

(Bavinck e. a.)

een vloot, waarover men beschikt, of ook om doortocht door het land aan de troepen van den bond te verleenen of van het wapen van den boycot gebruik te maken. Men is in het afgetrokken daartoe als lid van den bond verplicht, men kan er dus toe genoodzaakt worden, maar daar ligt niet in opgesloten, dat men in elk concreet geval, wanneer zulk een misdadige oorlog uitbreekt, tot dergelijke praktische maatregelen zijn toevlucht zal moeten nemen. Dit hangt m. i. van de omstandigheden af, het hangt inzonderheid af van de geografische ligging van het land, van de sterkte der legermacht van het volk, dat zulk een misdadigen oorlog onderneemt, het is aan nadere bepalingen door den bond onderworpen.

Wanneer ik zoo het verdrag van den Volkenbond juist heb weergegeven — ik geef natuurlijk de mogelijkheid van vergissing toe en ik houd mij ten zeerste aanbevolen voor correctie en rectificatie, indien ik in eenig punt zulk een vergissing heb begaan, — dan zou ik aan het einde wel de vraag willen stellen: wat kunnen wij daar nu op zich zelf op tegen hebben?

Natuurlijk, het verdrag is onvolledig; er zijn tal van leemten in en het moet zich verder ontwikkelen in den zin ook van de motie, die in deze Kamer is ingediend. Maar men kan niet zeggen, dat deze bepalingen verkeerd zijn, dat zij onzuiver zijn gedacht, ook zelfs niet, dat zij in de praktijk onuitvoerbaar zijn. Vandaar, dat ik nog eens de conclusie herhaal, waarmee ik aan het einde van mijn redeneering kom, maar die ik reeds heb uitgesproken, dat wij hier niet staan voor iets, dat wij evengoed kunnen aannemen of verwerpen, maar dat wij naar mijn overtuiging zedelijk verplicht zijn om dit middel met beide handen aan te grijpen, dat, al is het nog zoo zwak en gebrekkig, ons in de toekomst misschien van den oorlog bevrijden kan of — indien men dit te sterk gesproken vindt en ik vind het zelf te sterk gesproken — dat dan toch in de toekomst de oorlogen voorkomt en beperkt. En te meer verheug ik mij in zulk een poging, omdat men zich wel moet voorstellen, dat elke volgende oorlog ten gevolge van de ontdekkingen op wetenschappelijk gebied en ten gevolge van de wonderen der techniek een steeds verschrikkelijker karakter aannemen zal. Men heeft wel gesproken van humaniseeren van den oorlog. Ik geloof er bitter weinig van. Wanneer men eenzijdig denkt aan het onbeperkte duikbootwapen en aan den anderen kant denkt aan het nog ellendiger wapen van uithongering en vermoording van vrouwen en kinderen, duizenden bij duizenden, tot in de volgende generaties toe, dan moet men in de 20ste eeuw niet spreken van humaniseering van den krijg, dan moet al ons worstelen en strijden gaan tegen den oorlog zelf, zoo niet om hem voorgoed af te schaffen, dan toch om hem te voorkomen, en overeenkomstig de beginselen der moraal dit in de praktijk te realiseren, dat wij nooit tot den oorlog de toevlucht mogen nemen, voordat alle andere middelen zijn uitgeput en alle andere wegen tot verzoening en beslechting van geschillen ten einde toe zijn afgeloopen.

Wanneer ik deze rede en deze uiteenzetting van mijn standpunt ten slotte nog met een wensch zou mogen besluiten, dan zou het in alle eenvoudigheid deze zijn: de Heilige Alliantie wilde inderdaad in beginsel in weerswil van haar zwakte, onvolkomenheid en groote gebreken een heilige alliantie zijn. Ik wenschte wel, dat ook dit verdrag van den Volkenbond gesteld ware onder de hoede van den Almachtigen God, Wiens bestuur over alle dingen gaat. Want aan Zijn zegen is ook en allermeest voor den Volkenbond alles gelegen.

De heer van Embden: Mijnheer de Voorzitter! In het huidige stadium van het debat, in het algemeen gesproken, komt het mij niet noodig voor aan de internationale zijde van dit wetsontwerp uitvoerige beschouwingen te wijden. Er zijn immers in de schriftelijke gedachtenwisseling in de beide Kamers en niet in de laatste plaats in het uitvoerig mondelinge debat, in de Tweede Kamer gevoerd, zoo veelzijdige en gewichtige opmerkingen gemaakt, dat men, zelfs ook in de bestrijding van sommige dier opmerkingen, hier maar in noodelooze herhaling zou vervallen. Ik wil daarom wat deze zijde van het wetsontwerp betreft, niet treden in detailpun-

30ste VERGADERING. — 5 MAART 1920.

359. Voorbehoud der bevoegdheid tot toetreding tot het Volkenbondverdrag.

(van Embden.)

ten, doch mij er toe bepalen met de gevoelens uit te drukken, waarmee ik den door ons land te nemen stap gadeslaan en aan dit wetsontwerp mijn stem zal geven.

Mijnheer de Voorzitter! Ik behoor tot degenen, die niet alleen doordrongen zijn van het zeldzaam groote gewicht, dat in het besluit tot aansluiting bij den Volkenbond voor Nederland gelegen is — daarvan zijn wij hier allen doordrongen — maar die ook met een zekere geestdrift en opgewektheid, en vooral met het meer ernstige gevoel van dankbaarheid tot deze daad willen medewerken.

Deze gevoelens sluiten allerminst uit, dat men geen oog zou hebben voor de gebreken die zoowel het Vredestraktaat van Versailles in het algemeen, als zijn afdeeling, welke het statuut van den Volkenbond regelt, aankleven. Integendeel!

Wel is waar zijn de gebreken van het Vredestraktaat naar mijn meening veel meer gebreken van ondoelmatigheid dan van onrechtvaardigheid, wijl bijv. het dwingen tot vergoeding, en nog maar gedeeltelijke en stoffelijke, van hetgeen een woeste aanvaller kwaadwillig vernield heeft, zeker niet in strijd met het recht is, al kan het, practisch gesproken, zelfs onuitvoerbaar zijn, en wijl ook het machteloos maken van dien aanvaller al evenmin in strijd is met het recht. Wel is waar meen ik, dat wij neutralen, die het oorlogsleed en onrecht slechts uit de verte en indirect hebben medegeleden, ons zeer te hoeden hebben in den toon van onze critiek op het verdrag en ons hebben te onthouden van waanwijze zelfverheffing en zure bedilzucht. Wel dient men dus te beseffen, dat in de psychische en morele atmosfeer, geschapen door den oorlog en vooral door Duitschland's welbewuste Rücksichtslosigkeit in dien oorlog, een gematigd Vredestraktaat nauwelijks te verwachten was. Niettemin, met al deze reserves, zie ik de gebreken van het Vredestraktaat dus allerminst voorbij. Maar juist daarom zie ik in den Volkenbond het middel, het eenige middel voorshands, om de sfeer van een betere verhouding der Staten weer langzamerhand mogelijk te maken en positief te doen ontstaan, en aldus óók te geraken tot die verzachting van het Vredestraktaat, die de wereld waarschijnlijk noodig heeft. Het is ijdel, om te verzuchten, dat de volkeren te Versailles, ondanks alles wat zij geleden hebben door den aanval, en de wreedheden van hun tegenstander, dan toch maar de zedelijke kracht hadden moeten hebben om gematigd en breed pacifistisch te zijn. Het is reeds gebleken boven menselijke kracht te gaan. Wij zitten nu eenmaal met de geestelijk en stoffelijke werkelijkheid, zoals die geworden is. En die werkelijkheid is in beide opzichten er een van diep-droevige verarming. Welnu, in die duisternis is de Volkenbond, ofschoon zelf natuurlijk eveneens belast met de gebreken, verbonden aan de wijze van zijn ontstaan, het eenige lichtpunt, het eenige redmiddel, dat aan de geteisterde mensch nog rest. En door onze toetreding kunnen wij medehelpen, mits wij die taak uitoefenen met kiesheid en bescheidenheid, om dit instrument te verdoelmatigen en te veredelen.

Het is door deze overwegingen, die ik zooeven gewaagde van een gevoel van dankbaarheid. Want opnieuw, het is ijdel, zoo niet kinderachtig, om zich nu in abstracto een idealen Volkenbond te gaan construeeren, zooals wij neutrale, wij al te onaandoenlijke, kille Nederlanders, ons die in Olympische kalmte gedacht en gefabriceerd zouden willen, ten einde alsdan het zooveel meer gebrekkige plan dat voor ons ligt, hooghartig te verwerpen of althans met kwalijk verholten tegenzin te aanvaarden. Zoodoende stelt men zich volkomen buiten de werkelijkheid en mitsdien op een onrechtvaardig standpunt, dat op zijn beurt de andere naties eer prikkelt en van ons vervreemdt dan aantrekt. Voor een verstandige en billijke beoordeeling beseffe men vooreerst, dat ingeval de oorlog met een Deutsche overwinning geëindigd ware — en hoe dicht zijn wij daar niet bij geweest! — er van geen enkelen Volkenbond, met of zonder gebreken, sprake zou zijn geweest. Dan zou van een sinds eeuwen ondemocratischen, reactionnair Staat een ondraaglijke militaire overheersching over Europa gevestigd zijn. Een Ludendorff-vrede zou recht en moraal in het gelaat hebben geslagen op zóó monsterachtige wijze, dat daarbij de excessen

van het tractaat van Versailles kortweg onvergelykbaar zijn. Thans is er op enkele punten machtsoverschrijding van de zijde van Staten, die sinds generaties democratisch geregeerd worden en in welke de democratie, ondanks haar overwinning, snel groeiende is in kracht en tot verzachting van het Vredestraktaat dwingen zal. Dan echter, in een overwinnend Duitschland, zou de macht der militair-dynastieke oligarchie slechts des te hechter gevestigd zijn en er zou voor de wereld geen hoop zijn geweest zonder dat eerst op nieuw de afgrijpseligheden van een nieuwen oorlog waren doorgemaakt.

In de tweede plaats vergelyke men het Volkenbondverdrag met de Statenverhouding van vóór den oorlog. Toen het Europeesche evenwicht, dat, ingeval zijn preventieve werking faalde, tot de allergrootste conflagratie leiden moest en geleid heeft. Toen de wedijver in bewapening, die, bij toenemende offers, de onderlinge sterkte der Staten ongewijzigd liet en het gevaar voor oorlog slechts vergrootte. Toen slechts het werk der Vredesconferenties, zwak georganiseerd en zwak van resultaat, ten deele zelfs niet meer dan een holle vertooning, façade-constructies, even roemvol als Potemkin's dorpen, de Vredesconferenties, die vooral hierom niet vruchtbaarder konden zijn, omdat de toenmalige Deutsche regeeringen, steunend op de grootste militaire macht, die nog ooit bijeen was gebracht, en op een militaristische moraal, *das Werk vom Haag* telkenmale hebben tegengewerkt en gesaboteerd.

Met die toestanden en mogelijkheden vergelyke men den Volkenbond, en men mag niet nalaten die vergelyking te trekken, als men de politieke werkelijkheid wil zien. Maar dan vindt men ook door die vergelyking stof tot dankbaarheid en hoop voor de toekomst. Ons geacht medelid voor Zuid-holland de heer de Waal Malefijt zal nu misschien beter dan onlangs begripen, uit welke beweegredenen ik mij over Duitschland heb uitgelaten gelijk ik deed. Onlangs heb ik, eveneens bij het bespreken van internationaal-politieke verhoudingen, uitgesproken (ik citeer die passage nu woordelijk), dat ik behoorde tot degenen die den Duitschen aanval om der wille van de democratie en de vrijheid van ons land hebben gevreesd en verfoeid, en die het oogenblik hebben gezegend, waarop de Deutsche nederlaag was bereikt en bezegeld. De geachte afgevaardigde heeft toen kunnen goedvinden, mijn uiting te qualificeeren als een van leedvermaak, en te kennen te geven, dat hij dit zeer betreunde. Wijl ik nu, bij het beoordeelen der pacifistische waarde van het Volkenbondverdrag, genoemd heb, in een overeenkomstige beoordeeling van het Deutsche militarisme te moeten treden, zal mitsdien een soortgelijke correctie mij ook thans wellicht boven het hoofd hangen. Ik veroorloof mij daarom op te merken, dat leedvermaak een minderwaardige gezindheid is, die ik niet verwacht had, dat mij zonder noodzaak zou worden toegedicht. Over het leed, zelfs over datgene, dat een volk zich uit eigen schuld op den hals heeft gehaald, mag men slechts deernis hebben. Bij eenig objectief nadenken echter is van leedvermaak gemakkelijk te onderscheiden de uit staat- en geschiedkundig inzicht — een inzicht, dat op zich zelf natuurlijk onjuist kan zijn, — voortvloeiende vreugde, dat een gevaarlijke, ondemocratische, inhumane macht vernietigd is geworden en als bedreiging der beschaving is geëlimineerd. Nu dit geschied is, heeft het mij althans geen zelfoverwinning gekost om bijv. de aanhangige motie, die ik de eer mocht hebben mede namens eenige mijner medeleden in te dienen, en ook met name haar onderdeel sub c met volle overtuiging te onderteekenen.

De vernietiging dier agressieve macht in Europa, zij is bereikt, zij is te danken aan de onmetelijke offers in goed en bloed, die de Geallieerde en Geassocieerde Mogendheden daarvoor gebracht hebben. Stel ik mij die voor oogen, dan kan ik het prijsgeven der neutraliteit, gelijk die uit het Volkenbondtractaat voortaan zal voortvloeien, geen offer noemen. Het Volkenbondstatuut toch onderscheidt, het is te recht door mijn welsprekenden voorganger opgemerkt, tusschen een rechtmatigen en een onrechtmatigen oorlog, en het doet den Volkenbond in geval van een onrechtmatigen oorlog

(van Embden.)

automatisch partij kiezen tegen den schenker van het recht en voor dengene, die tot arbitrage en uitstel bereid was. Dat beginsel — de Minister van Buitenlandsche Zaken heeft er in de Tweede Kamer te recht den nadruk op gelegd — is een van de groote rechtswaarden, die in den Volkenbond reeds heden tot uitdrukking komt. Welnu, het is geen offer, maar het is een zedelijk voorrecht, aan dit nieuwe rechtsleven te kunnen en te moeten deelnemen. Dat Nederland in den afgelopen oorlog neutraal is gebleven, is stoffelijk een voordeel geweest, maar het zou enerzijds een kortzichtig egoïsme zijn, te wanen, dat men zonder Volkenbond blijvend op zulk een neutraliteit zou kunnen rekenen, en anderzijds was de neutraliteit uit zedelijk oogpunt m. i. geen voorrecht te noemen. Tegenover onrecht past geen neutraliteit en het was naar mijn opvatting veel eer een pijnlijke gedachte, dat anderen zooveel offers brachten ten bate feitelijk van onze vrijheid en de toekomst van onze kinderen.

Daarom, nu voor het wezen van den onrechtmatigen oorlog een zeker objectief kenmerk is vastgelegd, is ontkenning der neutraliteit veel eer een stap in de richting van zedelijke verheffing der statenverhouding.

Natuurlijk neemt dit niet weg dat over de wijze van toepassing, met name van het doortochtsrecht, de naast betrokken Staat een zekere zeggenschap moge hebben. Dit wordt verlangd in een onderdeel der motie, die te gelijk met dit wetsontwerp aan de orde is.

De heer Staal: En gij zelf maakt reserves.

De heer van Embden: Gelijk ook de Minister in de Tweede Kamer heeft doen opmerken, over de modaliteit van de toepassing kan met de betrokkenen geraadpleegd worden, zonder dat het beginsel zelf daardoor in het gedrang behoeft te komen. Het zal niet noodig zijn de motie nader toe te lichten of te verdedigen; men zal hebben opgemerkt, zooals ook de geachte vorige spreker heeft gezegd, dat zij op een enkel woord na gelijkluidend is met de motie-Dresselhuys. Ik vertrouw dat de Kamer haar zal aannemen en meen het van belang te mogen achten dat niet alleen de Tweede Kamer, maar de Staten-Generaal in hun geheel bij de toetreding tot den Volkenbond deze beginselen uitspreken.

Ik heb nu, Mijnheer de Voorzitter, na deze internationale zijde van het wetsontwerp gezien te hebben, nog twee punten te behandelen, die op onze eigen nationale taak in de Volkenbond betrekking hebben.

Het eerste punt bespreek ik naar aanleiding van een pleidooi, gegeven door het Tweede Kamerlid, dat ik zooeven noemde, den heer Dresselhuys. Hij drong er bij de Regeering op aan, dat indien een Staat reserves of voordeelen bedong, de Regeering aanstonds en schielijk er op uit zou zijn die ook voor Nederland op te eischen.

Ik acht het wenschelijk daar een andere opinie tegenover te stellen. Men beseffe dat bijzondere voordeelen (niet minder dan bijzondere politieke bondgenootschappen) beteekenen de ontkenning van de Volkenbondgedachte, hun doorvoering en uitbreiding de geleidelijke ontbinding er van. Stelt men als taak voorop en neemt men zich voor in een wedloop in nationaal egoïsme elk bijzonder voordeel zoo spoedig mogelijk algemeen te maken, dan vernietigt men kortzichtig het eenige middel dat er misschien is om beschaving en welvaart te redden. Ik meen nu natuurlijk evenmin als andere uiterste, dat wanneer ongeveer alle Staten voordeelen bedongen, Nederland als allerlaatste in grootmoedige zelfverloochening moet blijven weigeren zulk een voordeel te aanvaarden, maar wel, dat zo lang nog maar één of enkele Staten op wat voor grond ook zich reserves konden bedingen, het veel eer onze taak is te beproeven de andere leden te bewegen om gezamenlijk van opschik van die voordeelen af te zien, vóór reeds zoovelen de uitbreiding afdwongen, dat die wel algemeen moet worden.

Wie dit advies weinig nationaal zou achten, en daarom misplaatst in een tek der nationale Volksvertegenwoordiging, zou ik willen antwoorden, dat mijn betoog hier juist inhoudt een dienen van het nationaal belang langs den weg van het internationalisme. Met een variatie op het bekende gezegde van Chamberlain: *Learn to think imperially*, mag men thans

verlangen: *learn to think internationally*. Het mag in den aanvang eenige zelfoverwinning kosten, men bedenke hoe men bij voorbeeld op het terrein der handelspolitiek elken protectionistischen maatregel van het buitenland ook niet aanstonds met represailles vergeldt — uit welbegrepen eigenbelang — dat ook daardoor internationalisme gediend wordt.

Ten slotte een laatste punt, eveneens rakende ons nationaal beleid in den Volkenbond. Het betreft de benoeming der afgevaardigden. Ik wensch een lans te breken vooreerst voor het benoemen van meer dan één gedelegeerde, en vervolgens voor een stelsel van benoeming in den trant gelijk dat geldt voor de leden van den Hoogen Raad.

De afgevaardigden in den Volkenbond zijn, in een nieuwen zin des woords, volksvertegenwoordigers. Is het in het algemeen reeds ongerijmd, dat volksvertegenwoordigers zouden worden benoemd door de Regeering, het is te minder te aanvaarden, nu hun besluiten ons uitermate binden zullen.

Immers, hun stem zal allereerst binden de Regeeringen, die hen afzonden en instrueerden. De Minister van Buitenlandsche Zaken heeft dit in de Tweede Kamer — men vindt het op bladzijde 1377 der *Handelingen* — met zooveel woorden verklaard en dit moet, dunkt mij, op ieder grooten indruk maken. Hun stem bindt de Regeering. En dus, moet men vragen, ook den Staat? Dit hangt af, zegt de Minister, van de betrokken Grondwet en voor sommige aangelegenheden eischt onze Grondwet bekrachtiging door de Staten-Generaal.

Is dit nu een beveiliging? Men make zich geen illusies. In het algemeen reeds hebben regeeringsvoorstellen, als zij eenmaal voor de Kamer liggen, een veel grootere kans op aanvaarding, dan met hun zakelijkheden, voortreffelijkheid en begeerdheid overeenkomt. Bij een internationale materie evenwel — men denke aan tractaten over internationaal privaatrecht — is de gebondenheid der Kamer nog zooveel te grooter; het lange voorbereidingswerk is zoo omvangrijk en moeizaam geweest, dat men het niet aandurft, dit alles in één slag ongedaan te maken. Welnu, hier, bij deze internationale materie, is het toppunt van gebondenheid aanwezig, wijl ingevolge art. 5 van het statuut voor besluiten als regel eenstemmigheid vereischt is. Welk Parlement nu zal durven verantwoorden, dat zijn weigering niet slechts de deelname van zijn land afsnijdt, maar te gelijk het geheele voorstel in den grond boort en jegens de geheele wereld de bijna vijandige daad pleegt, een begeerde weldaad te onthouden? En dezelfde overweging zal ook reeds in de Volkenbondvergadering elk gedelegeerde huiverig hebben gemaakt, niet met de meerderheid mee te gaan. Het parlementaire goedkeuringsrecht zal mitsdien niets hogenaamd te beteekenen hebben.

Heeft de ministerieele verantwoordelijkheid dan niets te beteekenen? Bijna even weinig, naar mijn meening. Wel kan men aandringen, wanneer men niet tevreden is met besluiten genomen door onze afgezanten, dat voor het vervolg onze Regeering anders zal handelen. Wel kan men zijn ontevredenheid uiten, maar zelfs al zou die voeren tot het in ons land zeldzame geval, dat de betrokken Minister tot aftreding werd genoopt, het rechtseffect na het veroordeelde besluit zou er geenszins mee zijn aangetast. De internationale gebondenheid blijft even groot, met of zonder parlementair votum, en met of zonder ministerieele verantwoordelijkheid.

De ministerieele verantwoordelijkheid waarborgt al evenmin, dat de gedelegeerden, naar hun persoon en denkbeelden, een volksvertegenwoordigend karakter zullen hebben. Zijn zij eenmaal benoemd, dan is critiek vrijwel ondoenlijk. Zij zal toch wel nimmer betrekking hebben op concrete daden, die trouwens slechts ten deele te onzer kennis zullen komen, nog minder op misdragingen der gedelegeerden, maar het debat zou moeten betreffen hun capaciteiten, hun richting, het maatschappelijk milieu en de coterie waaruit zij misschien weer eenzijdig gerecruteerd zullen worden. Zulk een debat over personen is onmogelijk, en waar men het beproeven zou, werd het smakeloos en onvruchtbaar. Neen, ministerieele verantwoordelijkheid voor te houden als een middel om de ware volksvertegenwoordigers in den Volkenbond te krijgen, is een duperie, en een Minister zou het volste recht hebben om Kamers, die zich met dat kluitje in het riet lieten sturen, achter haar rug hartelijk uit te lachen. En toch hebben 11

(van Embden.)

Ministers onder dat argument der ministerieele verantwoordelijkheid in de Memorie van Antwoord hun handteekening gezet; nu, ik denk, dat het befaamde knipoogje der auguren er wel niet bij ontbroken zal hebben. Ik voor mij vermag die fopperij niet te slikken, Mijnheer de Voorzitter! Precies met hetzelfde argument, zou men, zoekende naar een stelsel van benoeming der leden van de Eerste Kamer, kunnen terugkeeren tot hun benoeming door de Kroon, het stelsel dat vóór 1848 gold, en aan dit college, in plaats van den titel „hooge Vergadering”, den naam „ménagerie du roi” doen vereeren.

Men behoeft waarlijk geen ultra-radicaal te zijn om benoeming van volksvertegenwoordigers door de Regeering te verwerpen. Ik wil slechts één naam noemen als medestander. Lord Robert Cecil bepleitte onlangs in een Nederlandsch blad, dat deze democratisering der benoeming een der eerst noodige verbeteringen van den Volkenbond te noemen was, verbeteringen, die elke Staat reeds in zijn hand heeft in te voeren, maar die wellicht straks collectief ingevoerd zullen worden. Moet ons land waarlijk wachten tot die democratisering ons van buiten af wordt voorgeschreven? Moeten wij, door af te wachten, de vernedering uitlokken, dat men ons als het ware toevoegt: gij zijt zoo ten achter bij de democratische ontwikkeling der wereld, dat wij u leeren en voorschrijven moeten, hoe gij uw volksvertegenwoordigers benoemen moest? Lord Robert, naar men weet, behoort tot de conservatieve partij, zij het tot haar onderafdeeling, die men Jong Tory zal moeten noemen. Niettemin een man van conservatieve beginselen. Zal onze Regeering tot nog conservatiever kleur bekennen en zich van parlementairen invloed afkeerig betoonen?

Neen, ik kan mij niet voorstellen, dat onze Regeering zoo ancien régime is, dat zij van een meer democratische wijze van benoeming ook de wenschelijkheid niet beamen zou. Maar, denkt de Regeering, het zal om de Grondwet niet kunnen; helaas, die pijnlijke grondwetsbezwaren ook altijd!

Mijnheer de Voorzitter! Mijn stelsel ware dit:

1°. Men benoeme meer dan één gedelegeerde; de Nederlandsche stem worde toevertrouwd aan drie personen, opdat hun onderlinge raadpleging en hun verschillende maatschappelijke herkomst of opleiding den grootsten waarborg levere voor een weloverwogen uitbrengen van hun stem. Waarschijnlijk zou niet noodig zijn, dat zij alle drie permanent woonachtig waren daar waar de Volkenbond zijn zetel zal hebben, maar dat zal overigens de practijk uitwijzen;

2°. Voor de benoeming diene de Regeering een niet bindende aanbevelingslijst in bij de Tweede Kamer; deze maakt — en zij zal wel zelden noodig achten, buiten die lijst te gaan, — een voordracht van drie dubbeltallen. De Regeering benoemt uit die voordracht.

Is dat nu onvereinigbaar met de Grondwet, met „s Konings opperbestuur der buitenlandsche betrekkingen”? M. i. allermint en vooral hierom niet, omdat de instructie van en de ruggespraak met de gedelegeerden vanzelfsprekend de uitsluitende taak der Regeering blijft. Het opperbestuur blijft in wezen, maar er wordt aan gesubordineerd een nieuwe invloed der Volksvertegenwoordiging, die uit den geest van den Volkenbond zelf voortvloeit. Het is niet waar, wat de Memorie van Antwoord schrijft, dat het Volkenbondsverdrag in de verhouding tusschen Regeering en Staten-Generaal op het gebied der buitenlandsche betrekkingen geen principieele wijziging brengt. Niet alleen in het geschreven staatsrecht der Grondwet is die verhouding bepaald, ook in het levende staatsrecht der volksbehoefte en der volksovertuiging van onzen tijd, zonder welks ontatbroken en historisch veranderlijken invloed de doode Grondwet een hinderlijke, deels zelfs ondraaglijke belemmering zou zijn. Een Minister van Christelijk-historische beginselen zal deze evolutionnaire opvatting zeker in beginsel aanvaarden.

Begrijpe in elk geval het Parlement zijn plicht, „niet langer” — ik citeer hier een getuige, wiens gezag de Minister niet wraken zal: staatsraad Struycken, den door hem uitverkoren uiterst kundigen gedelegeerde in de Nederlandsch-Belgische onderhandelingen, — „niet langer in nederbuigende dankbaarheid het genadebrood eten, dat af en toe uit de hoogte in karige kruimels, in den vorm van spaarzaam

(van Embden e. a.)

verstrekte mededeelingen, aan de bevolking en haar Vertegenwoordiging wordt toegestrooid; niet langer deemoedig buigen voor een beroep op de Grondwet, op het Koninklijk praerogatief, dat men in andere deelen van het staatsleven immers reeds sinds lang heeft weten af te wijzen.”

Laat ons de vrijheid durven nemen, die naar de woorden der Grondwet maar eenigszins verkrijgbaar is en laten wij ons Nederlandsch staatsleven opbouwen op die democratische wijze, welke voor de zaak van den vrede en de ontwikkeling van den Volkenbond zelf onmisbaar is.

De heer van der Feltz: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik wensch eenige oogenblikken de aandacht van de Kamer te vragen om mijn gevoelen uit te spreken omtrent de in het thans aan de orde gesteld wetsontwerp voorgestelde toetreding van ons land tot het Volkenbondverdrag.

In een der vele verhandelingen, die wij over den Volkenbond hebben kunnen lezen, trof mij de volgende opmerking:

„De Volkenbond is ontsproten uit den droom der eeuwen, maar in concreten vorm een vrucht van Amerikaanschen bodem; eene vrucht aldaar reeds sedert honderd jaren gekweekt en met ongeëvenaarde overtuigingskracht door de jongste generatie gerijpt. Eene vrucht uit het nevelig rijk der phantasie overgeplant in den vasten bodem der realiteit. Is de kern bij deze overplanting ongedoerd gebleven? Helaas, in geenen deele. Het oorspronkelijk beeld in zeer onderscheiden, maar vaak onklare gedaanten gehuld, is in verminkte gestalte uit den smeltkroes der tegenstrijdige belangen te voorschijn gekomen.”

Mijnheer de Voorzitter! Deze voorstelling acht ik in het algemeene juist, maar ik voeg er dadelijk aan toe, dat de geheimhouding, die de beraadslagingen te Parijs over deze aangelegenheid hebben gekenmerkt, ten gevolge heeft, dat wij vooralsnog niet in staat zijn de bijzonderheden van dit wordingsproces na te gaan en te beoordeelen. Hierdoor zijn wij, die buiten die beraadslagingen staan, bitter teleurgesteld. Het ideaal van een wereldbond, waarin alle beschaaftde Staten zonder onderscheid op voet van gelijkheid deelnemen en welke een vreedzame oplossing van alle toekomstige internationale geschillen waarborgt, is verminkt en bezoedeld. Verminkt, omdat het is gekoppeld aan een vredesverdrag met een verslagen vijand, dezen en zijn bondgenooten uitsluit en aldus den schijn aanneemt van een garantieverdrag tusschen overmoedige overwinnaars. Bezoedeld omdat het de rechtsgelijkheid der leden schromelijk miskent en onder een nieuwen naam en schoonen schijn een gevaarlijk overwicht toekent aan de dikwerf wankle overeenstemming van sommige groote Mogendheden.

Ziedaar, Mijnheer de Voorzitter, in algemeene woorden de onvolkomenheden aangeduid die het Volkenbondverdrag, tot toetreding waarvan Nederland is uitgenoodigd, aankleven. Voor een juist inzicht in die onvolkomenheden is een scherpe onderscheiding noodig tusschen de grondslagen, waarop de Volkenbond zou moeten rusten en het gewrocht, dat met het Vredesverdrag in het leven is geroepen. Wel zijn de neutrale Staten, waaronder dus ook Nederland, uitgenoodigd daartoe onvoorwaardelijk toe te treden, maar dit sluit niet uit, dat er bij ons een klaar besef bestaan van de leemten en gebreken, die 't verdrag aankleven, noch 't vaste voornemen om aan de verbetering daarvan krachtig mede te werken. Vooreerst een klaar besef van den grooten afstand tusschen de gedachten, waaruit de Volkenbond ontsproot, en den vorm, waarin het eindelijk is gelukt, daarvoor de instemming te verkrijgen van de thans togetreden bondgenooten. Ik acht het daarom niet juist die gedachten alleen te beoordeelen naar den maatstaf eener enge interpretatie van de artikelen van het verdrag. Daarvoor dient men de woorden en daden te wegen van hen, die den Volkenbond ontwierpen, inzonderheid van hun woordvoerder President Wilson. Het zou mij natuurlijk te ver voeren, wanneer ik thans in een uitweiding trad over diens woorden en daden, maar ik meen te mogen zeggen, dat zijn gansche persoonlijkheid getuigt van een oprecht en standvastig streven naar een grootsch en edel, doch voorshands onbereikbaar doel.

(van der Feltz.)

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer men zich voor den geest stelt wat met den Volkenbond is bedoeld en wat daarvan thans geworden is, dan zou men zoo oppervlakkig zeggen, dat de bestrijders van den Volkenbond, ieder op eigen nationaal standpunt, geen ongelijk hebben. Inderdaad wettigt niet alleen de inrichting ernstige bedenkingen, wegens de verwaarloozing van het grondbeginsel, de rechtsgelijkheid der soevereine Staten en de onvoldoende afbakening van de bevoegdheid der verschillende organen, waar wekt zelf de samenstelling verklaarbare twijfel aan de duurzame levensvatbaarheid van den bond.

Het Volkenbondverdrag toch aluit aanvankelijk sommige groote, voor het oogenblik overwonnen of gedesorganiseerde volken van het lidmaatschap uit en laat hen eerst toe onder vrij harde voorwaarden; het geeft onvoldoende gelegenheid tot vrije uittreding; het bevat een weinig scherpe omschrijving van eigen werkkring; het verzekert allermint de vreedzame oplossing van alle geschillen en geeft geen afdoende waarborgen tegen toekomstige oorlogen.

Mijnheer de Voorzitter! Ziedaar de leemten die de levensvatbaarheid van den bond bedreigen. Hoezeer die leemten en gebreken ook in het oog springen, toch zou het mijns inziens onverstandig, ja onverantwoordelijk zijn het Volkenbondverdrag als een totale mislukking te beschouwen, laat staan het te verwerpen. Naast kiemen van nog niet te overziene groei kracht bezit het thans reeds een zelfstandige waarde; het is, om de voorstelling te volgen, die door den heer Minister in de Tweede Kamer van het verdrag is gegeven, de voor het eerst gelegde basis voor de regelmatige samenwerking tusschen talrijke en machtige Staten, waarin een waarborg kan worden gevonden niet tegen elken oorlog, maar tegen alle plotselinge en lichtvaardige oorlogsverklaringen.

Na de zegepraal van de wapenen der Geallieerden, die met steeds stijgenden nadruk beweerden te hebben gestreden voor de geschonden beginselen van recht en menselijkheid, kwam het er op aan den oorlogzuchtigen of imperialistischen wil te beteugelen en elke latere uitharsting van eigenmachtig geweld te beletten. Zeer juist heb ik ergens in de reeds door mij genoemde verhandelingen gelezen:

„Recht en belang moesten niet meer vijandig tegenover elkaar staan, maar voortaan de handen ineen slaan. Het recht — een zedelijke macht — moest zich verheffen boven de fysieke of liever deze laatste in haar dienst nemen. Alsdan zou de eeuwenoude tegenstelling van recht en macht verdwijnen en plaats maken voor een nieuwe verhouding, waarin de fysieke of materiele macht, evenals binnen elken beschaafden Staat, ook daarbuiten alléén moest dienen tot uitvoering van de eischen der internationale gerechtigheid.”

Het aanhangig verdrag is m. i. als een eerste stap te beschouwen: het is de opstuwende drijfkracht van gemeenschappelijk belang, van rede en geweten, en zal op den duur onweerstaanbaar blijken.

In dien gedachtengang is aller medewerking noodig. Wie uitgesloten is of blijft, zal de stichting van den Volkenbond niet tegenhouden, en straks zijn overwicht ervaren, doch geenerlei aandeel hebben in zijn werkzaamheid en niet den minsten invloed kunnen uitoefenen op de aanvulling der leemten of verbetering der gebreken, die zoo straks door mij zijn aangeduid. Voor Nederland, dat met andere neutrale Staten terstond tot toetreding is uitgenoodigd en, evenals deze, in de gelegenheid gesteld, om tegen het oorspronkelijk ontwerp bedenkingen in te brengen en aan de verbetering daarvan deel te nemen, is m. i. aansluiting doelmatig, plichtmatig en onvermijdelijk. Tot adstructie van deze uitspraak, meen ik te mogen verwijzen naar de in de Memorie van Antwoord voorkomende mededeeling, dat in de door den Volkenbond ingestelde commissie ter bestudeering van de organisatie van het Permanente Hof van Justitie een Nederlander zitting heeft, wat waarschijnlijk niet het geval zou zijn geweest, wanneer Nederland te kennen had gegeven aanvankelijk afzijdig te willen blijven. De invloed van Nederland met andere neutrale Staten zal m. i. veel grooter zijn dan hun feitelijke

macht, want, zooals zeer juist in ons Voorloopig Verslag wordt opgemerkt, de neutralen staan meer onpartijdig en onbevangen tegenover verschillende vragen, dan de thans leidende Mogendheden. Juist door een spoedige aansluiting van Nederland en de andere neutralen zal de bond dus eerder kunnen worden hervormd tot een zegenrijk instituut, zonder die aansluiting zal de bond daarentegen binnenkort blijken een dood lichaam te zijn. De verbetering van den bond is daarom m. i. gelegen in de handen der neutralen en dus ook in die van Nederland. Daarom mag, dunkt mij, van een weigering geen sprake zijn. Door een weigering zou Nederland zich onttrekken aan de internationale samenwerking, welke aller plicht is en aller toekomst beheerscht.

Mijnheer de Voorzitter, thans stap ik van de onvolkomenheden, die het Volkenbondverdrag aankleven af, om over te gaan tot de daaraan voor Nederland verbonden voordeelen, of lichtpunten, zooals zo in ons Voorloopig Verslag worden genoemd. Ik stel mij dus thans voor de vraag, welke voordeelen zullen voor Nederland uit zijn toetreding voortvloeien?

Voorreest wordt het lid van een machtigen Statenbond en heeft het in de vergadering van den Bond, welke het hoogste gezag vertegenwoordigt, toegang en stem, gelijkwaardig aan die van elk ander lid. Voorts bestaat de mogelijkheid, dat het eerlang een plaats in den Uitvoerenden Raad verkrijgt, daar deze met toestemming van de vergadering het aantal leden, dat duurzaam in den Raad is vertegenwoordigd, kan uitbreiden. In binnenlandsche aangelegenheden wordt Nederlands soevereiniteit, als die van elk ander lid, geëerbiedigd. Nederlands onafhankelijkheid en onschendbaarheid van grondgebied wordt tegen elken buitenlandschen aanval gewaarborgd. Zonder dien waarborg te overschatten, meen ik toch, dat dit een zaak van beteekenis is. Internationale geschillen moeten naar gelang van hun aard worden onderworpen aan arbitrage, aan rechtspraak of aan een onderzoek door den Raad. De leden mogen niet naar de wapenen grijpen, vóórdat althans drie maanden na de uitspraak zijn verstreken. Bovendien is elke arbitrale uitspraak voor beide partijen verbindend. Ten aanzien van de adviezen bepaalt het verdrag, dat, wanneer een advies de eenparige meening uitdrukt van alle leden buiten die der partijen in geschil, deze leden zich verbinden om geen oorlog te voeren tegen de partij, die zich aan de uitspraak onderwerpt; in het tegenovergestelde geval behouden de leden de vrijheid om alle maatregelen te nemen, welke zij noodig achten tot handhaving van recht en gerechtigheid. Ziedaar, Mijnheer de Voorzitter, eenige der voornaamste voordeelen, die het Volkenbondverdrag voor de neutralen en dus ook voor Nederland inhoudt en die ik dus met een enkel woord „lichtpunten” zou willen noemen. Maar tegenover die lichtpunten kunnen ook bezwaren of bedenkingen worden aangevoerd. Als de voornaamste zou ik willen noemen de verplichting om de inrichting van land- en zee-macht en luchtvaartdienst onder toezicht van den Raad te stellen, al hoewel de voorstellen daaromtrent aan de goedkeuring van elk lid onderworpen zijn. Voorts zal ieder lid van den Bond, die zijn regelingen overtreedt en tevens naar de wapenen grijpt, zich schuldig maken aan een oorlogsdaad tegenover alle andere leden van den Bond. Degen die dat doet, krijgt allen tegen zich. Ieder is partij en niemand kan zeggen: ik wil geen partij zijn. En het lid, dat zich aan zulk een oorlogsdaad schuldig maakt, is niet alleen een vijand, maar hij moet gestraft worden en in den ban gedaan. Hiervan is het gevolg, dat geen toetredene zich afzijdig kan houden, daar hij krachtens het verdrag partij is.

Deze mijn opvatting wordt m. i. niet weerlegd door de op bladz. 2 van de Memorie van Antwoord door de Regeering uitgesproken beschouwing:

„Het Verdrag gaat hoogstens uit van een moreele gehoudenheid, waarbij feitelijke omstandigheden geroepen zijn een rechtmatigen invloed uit te oefenen. Het is daarbij duidelijk, dat men vrijer zal zijn aan een actie niet deel te nemen, wanneer men opgeroepen zou worden om naar verre streken te worden gezonden, terwijl anderen daarvoor meer aangewezen schijnen, dan wanneer het een actie in de onmiddellijke nabijheid zou gelden.”

Want die beschouwing berust op een uit het verdrag ge-

30ste VERGADERING. — 5 MAART 1920.

359. Voorbehoud der bevoegdheid tot toetreding tot het Volkenbondverdrag.

(van der Feltz.)

trokken conclusie, waarvan de juistheid eerst in de toekomst aan het licht zal kunnen treden. Dit blijkt duidelijk uit de opmerking die de Regeering aan die beschouwing toevoegt, dat nl. een principieele afwijzing van alle medewerking aan de rechtshandhaving in den Bond met den sterken arm, echter, naar men mag aannemen, niet in overeenstemming zou zijn met den geest van het verdrag. Dat men dit niet mag aannemen, is natuurlijk een gevolg van de omstandigheid, dat men in het verdrag partij is. Dat partij zijn openbaart zich nu in twee automatische verplichtingen: de economische boycot en de verplichting van rechtswege om, wanneer er gemeene actie is, aan die actie faciliteiten te verschaffen en casu quo haar doortocht te verlenen door eigen land.

Deze verplichtingen, Mijnheer de Voorzitter, zijn zeker niet gering te achten. Met den heer Minister zie ik er een inbreuk in op onze souvereiniteit, en hoewel eerst de toekomst zal kunnen uitmaken hoever die inbreuk juist zal gaan, zie ik er toch in alle gevallen een souvereiniteitsvermindering in, die zeer zeker niet onbelangrijk zal zijn. Het is waar, Mijnheer de Voorzitter, met dezen inbreuk op onze souvereiniteit, is de handhaving onzer onzijdigheid niet wel verenigbaar, ten gevolge waarvan Nederland zijn neutraliteit zal inboeten. Wel heeft die neutraliteit Nederland tegen rechtstreeksche inwikkeling in den laatsten wereldoorlog bewaard, maar geenszins gevrijwaard tegen zijn indirecte gevolgen en zelfs meermalen op den rand van den afgrond gebracht. De neutraliteit, waarop vóór den wereldoorlog veler hoop was gevestigd, heeft de gespannen verwachting beschaamd en is gebleken een ontoereikend weerstandsvermogen te bezitten. Tevergeefs is dan ook achter de neutraliteit dikwerf dekking gezocht tegen de stoute aanslagen van overmoedige oorlogvoerenden. Als bolwerk tegen oorlogsgeweld is zij ondermijnd en ineengestort. Door dezen loop van zaken wordt de omvang der inbreuk op onze souvereiniteit wel eenigermate getemperd, maar toch beschouw ik die inbreuk niet onbelangrijk.

Voorts wijs ik er op, dat door de verplichting tot deelneming aan de economische boycot, de hongerblokkade als machtsmiddel wordt gesanctionneerd. Evenals de geachte eerste spreker van dezen morgen, kan ook ik niet inzien, dat Nederland, zoolang het Permanente Hof van Internationale Justitie niet bestaat, behoorlijke waarborgen heeft voor een rechtvaardige onbevooroordeelde rechtspraak, ingeval het in geschillen betrokken mocht worden.

Ziedaar, Mijnheer de Voorzitter, de hoofdbezwaren, die m. i. uit het Volkenbondverdrag voor de neutralen, en dus ook voor Nederland, zullen voortvloeien, waartoe ik mij thans meen te kunnen bepalen. Wanneer ik nu de geschetste voordeelen en nadeelen tegenover elkaar stel en ze tegen elkaar afweeg, dan acht ik de voordeelen groter dan de nadeelen, en dit te meer, omdat Nederland, in tegenstelling met België, dat van een servituut van voortdurende neutraliteit ontslagen moet worden, en in tegenstelling met Zwitserland, dat aandringen moet op voorrechten, op grond van een dergelijke titel, omdat, zeg ik, Nederland als soevereine Staat in geen enkel opzicht onder doet voor anderen, die in den wereldoorlog onzijdig zijn gebleven. En wanneer men er nu rekening mede houdt, dat Nederland door zijn centrale ligging te midden van nog altijd groote Mogendheden, een geheel eenige plaats inneemt, dan meen ik daaruit de conclusie te mogen trekken, dat de positie van Nederland onder de neutrale Mogendheden, voor zover die in den Volkenbond verenigd zullen zijn, een zeer belangrijke zal zijn, en dat daarvan in groote mate een invloed ten goede zal kunnen uitgaan.

Juist met het oog op dit laatste, meen ik, dat de toetreding van Nederland tot den Volkenbond niet alleen van groot belang is voor ons land, maar ook van groot internationaal belang, zelfs al zou Amerika niet toetreden, waardoor — het moet erkend worden — de idee van Volkenbond nog meer geweld zou worden aangedaan.

Mijnheer de Voorzitter! Na aldus de onvolkomenheden, de voordeelen of lichtpunten en de nadeelen van of bedenkingen tegen den Volkenbond te hebben nagegaan, is mijn conclusie, dat aan die onvolkomenheden op den duur zeer zeker kan

(van der Feltz e. a.)

worden te gemoet gekomen, en dat Nederland, ingeval het tot den Bond is toegetreden, daarbij een grooten invloed ten goede zal kunnen uitoefenen, en dat voorts, zooals ik straks reeds gezegd heb, de voordeelen ongetwijfeld tegen de nadeelen opwegen.

Mijnheer de Voorzitter! Wij mogen m. i. daarom niet aarzelen en achterblijven. Veeleer moet Nederland kloek toetreden, vastberaden voorgaan en allen twijfel verbannen aan de oprechtheid zijner gezindheid en bedoelingen. Daardoor zal Nederland, niet alleen zijn nationaal belang behartigen en zijn plicht betrachten, maar ook misvattingen kunnen ophelderen, zijn internationale taak vervullen en zich de achting en sympathie van leden en niet-leden opnieuw verzekeren; terwijl het te gelijker tijd al zijn krachten kan inspannen om de onvolkomenheden, die het Volkenbondverdrag thans nog aankleven, te doen verdwijnen en zoodoende in de gelegenheid zal worden gesteld om zijn invloed aan te wenden om dit verdrag op den duur te doen vervangen door een ander, dat in alle opzichten voldoet aan het ideaal van een wereldbond.

Mijnheer de Voorzitter! Na al hetgeen ik thans gezegd heb, zal het u duidelijk zijn, dat, wanneer ik verklaar mijn stem aan dit wetsontwerp te zullen geven, ik dit niet doe bij wijze van een sprong in het duister, maar in het vertrouwen, dat in de toekomst de droom van eeuwen — het ideaal van een wereldbond — werkelijkheid zal worden.

De heer van den Berg: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zou ik een kort woord spreken om mijn stem te motiveeren over het hoogst belangrijke onderwerp aan de orde.

Ik heb behoord tot de leden van deze Kamer, vermeld in ons Voorloopig Verslag, die het betreurd hebben dat zij het ontwerp aan de orde niet uitvoeriger hebben kunnen onderzoeken dan het geval was. Indien één onderwerp verdiende door ons nauwkeurig behandeld te worden, is het ongetwijfeld de toekomst van ons land en zijne koloniën, welke door dit wetsvoorstel belangrijk anders kunnen worden dan zij tot nu toe waren. Intusschen moet volgens § 1 der Memorie van Antwoord thans de zaak worden beslist, en hoe weinig aangenaam mij dit is, mag ik niet nalaten mijn gevoelens daarover uit te brengen.

Ronduit, Mijnheer de Voorzitter, gevoel ik niets voor den Volkenbond, waarmee men ook ons wil begunstigen. Er zijn sedert het ontstaan van onze planeet reeds zooveel overeenkomsten tusschen volken gesloten en die overeenkomsten zijn alle geëindigd met oorlog, dat ik waarlijk niet meer kan gelooven aan een lang blijvenden vrede, om niet eens te spreken van een vrede voorgoed. Ook het voorstel van onze zes leden, aan de orde heden gesteld, schijnt mij niet afdoende tot een algemeene verbetering, en het spijt mij een weinig koud water daarop te moeten gieten. Alleen zou, blijkens de practijk, aan een blijvenden vrede te denken vallen, wanneer de landen, die thans den Volkenbond willen sluiten, in plaats daarvan vrijwillig te zamen één Staat zouden vormen. In de middeleeuwen hebben onze tegenwoordige provinciën voortdurend met elkander gevochten en zij zijn daarmede eerst opgehouden toen zij te zamen geworden zijn de Staat der Nederlanden. Het zelfde ziet men in andere zelfs veel grotere landen, bijv. Frankrijk, Spanje, Italië, Engeland, enz.

Al die landen zijn tegenwoordig wel is waar eenheden geworden, maar niemand kan er nu nog aan denken dat thans reeds de Staten van den Volkenbond met elkander een eenheid zouden vormen, natuurlijk met verwerping van hun Vorsten of hun andere Rijksregeeringen en hun bijzondere regeeringslichamen. En waar een dergelijke toestand door den Volkenbond niet in het leven zal worden geroepen, zullen oorlogen niet kunnen uitblijven. Alleen zal het mischien in de eerste jaren vrede blijven tusschen de Staten van den Volkenbond, omdat na den oorlog van de laatste jaren wel niemand opnieuw het zwaard zal durven trekken. Een afdoende vredestoestand voor zeer langen tijd is mijns inziens op den duur niet te verwachten zelfs tusschen de Staten van den Volkenbond.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof dus dat de instelling

(van den Berg e. a.)

van den Volkenbond op den duur een mislukking zal zijn, maar iets anders is het ons daaraan te onttrekken. Ik zal mijn stem aan het voorstel dus moeten geven ondanks het feit, dat ons land zich daarmede verplichtingen zal moeten getroosten, welke tot nu toe niet op ons rusten. Ik stap daarover heen om de volgende reden.

Staat ons land buiten den Volkenbond, dan loopt het telkens gevaar door grootere Staten te worden gedwongen tot allerlei nieuwe verplichtingen, zonder te kunnen rekenen op hulp tegen onrechtvaardigheden door andere landen ons aan te doen. Wij worden aldus veel zwakker dan tot dusverre en om die reden onderstel ik dan ook, dat reeds de meerderheid der kleine Staten tot den Volkenbond zijn toegetreden, waarschijnlijk niet voor hun genoegen. Dit beschouw ik dan ook voor ons als de reden om hetzelfde te doen, ook niet voor ons genoegen, en zonder met het bewustzijn, dat Nederland voorgoed vrij zal blijven van oorlog, zij het dan niet dadelijk te verwachten. Ik heb dan ook behoord tot onze leden, die volgens ons Voorloopig Verslag vóór het voorstel aan de orde zullen stemmen, op grond, dat, als wij een sprong in het duister moeten doen, dan is het toch beter te springen met den bond dan zonder den bond. Ook het voorstel van onze zes leden wil ik gaarne tevens aannemen om dezelfde redenen als de Volkenbond.

Mijnheer de Voorzitter! Over de bijzonderheden van het wetsvoorstel wil ik wegens den korten tijd ons gegeven niet spreken. Alleen zou ik nader van de Regeering iets willen vernemen betreffende onze vraag, of wij niet evenals Zwitserland onze onzijdigheid zouden kunnen bewaren. De Regeering zegt op pag. 3 van de Memorie van Antwoord niet anders dan:

„het geval van Zwitserland ligt geheel anders dan dat van Nederland en kan voor de Regeering geen grond opleveren voor eene actie. De Zwitsersche onzijdigheid is in het Vredesverdrag uitdrukkelijk bevestigd geworden”.

Indien het de Regeering mogelijk is, zou ik gaarne iets meer van deze mededeeling vernemen, vooral of de Regeering pogingen heeft gedaan om ons land in denzelfden toestand als Zwitserland te brengen, en of die pogingen zijn afgeslagen. Is zulks het geval, dan is natuurlijk de zaak uit, maar heeft de Regeering zonder pogingen te doen zich nedergelegd bij het feit van Zwitserland, dan geloof ik, dat het wel de moeite waard zou zijn alsnog te trachten om in denzelfden toestand te worden opgenomen in den Volkenbond.

De Voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede, dat de heer Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel mij verzocht heeft, de ontwerpen van wet nos. 33 en 34 van de agenda van heden af te voeren, daar hij hedenmiddag in de Tweede Kamer aanwezig moet zijn. Ik stel voor daartoe te besluiten.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt voor een half uur geschorst en daarna hervat.

De beraadslaging wordt voortgezet.

De heer Fokker: Mijnheer de Voorzitter! Wie kennis genomen heeft van de vele stukken, die over dit wetsontwerp gewisseld zijn, en speciaal wie gelezen heeft wat aan de overzijde is gesproken, diens conclusie is een van volmaakte onvolgzaamheid, van welke richting de sprekers ook waren.

Het is een atmosfeer, die doet denken aan eenige jaren terug, toen evenredige vertegenwoordiging en algemeen kiesrecht op het program stond, onderwerpen, die eigenlijk bij niemand onverdeelde instemming vonden, maar die toch algemeen zijn geaccepteerd. Ik behoef aan deze Vergadering niet uiteen te zetten dat deze experimenten, waartegen men opzag, geëindigd zijn met een schitterend resultaat, dat zowel in de Volksvertegenwoordiging als in de Provinciale Staten en de gemeenteraden naar voren gebracht zijn elementen van

(Fokker.)

kunde, intellect, doorzicht, die veel beter zijn dan degenen die daar zitting hadden, maar wanneer men zich op een zoo gunstig en belangrijk experiment kan beroepen, volgt daar nog niet uit, dat ieder experiment, dat in denzelfden geestes-toestand genomen wordt, ook zulke heilzame en meevallende gevolgen zal hebben. Mgr. Nolens heeft in de Tweede Kamer zeer uitvoerig over deze zaak gesproken en heeft o. a. gezegd: uit de aarzeling tot toetreding, die niet alleen ons land, maar de meeste genoodigden bezielt, blijkt reeds, dat de statuten der vereeniging zelf niet voldoen aan de verwachtingen. Aan dit verdrag, hetwelk het evenwicht zou moeten brengen, ontbreekt elke evenwichtigheid.

En de conclusie van mr. Marchant was, dat er misschien wel iets goeds uit zou groeien, en hij daarom medeging met de voorgestelde conclusie, een standpunt ook vandaag door vele sprekers ingenomen. Daar stond tegenover de meening van den heer Stulemeijer, die het eenvoudig een wangedrocht noemde, en de meening van den heer Treub, die er den nadruk op legde, dat het ergste, wat er gezegd is van dit Vredesverdrag was, dat er allerlei grenzen getrokken zijn voor oude en nieuwe Staten in Oost- en Centraal-Europa, waarbij het zelfbeschikkingsrecht totaal miskend werd, en dat deze indeeling een bron vormt voor allerlei nieuwe verdeeldheden in de toekomst.

Wanneer men nu nagaat, wat de Minister van Buitenlandsche Zaken aan de overzijde gezegd heeft, in een rede, die van alle zijden toegejuicht werd, dan krijgt men toch den indruk, dat Zijn Excellentie in hooge mate onvoldaan is en dat het zijn streven geweest is, om juist den nadruk te leggen op het gewicht en de onzekerheid van het besluit tot toetreding. Immers hij heeft gezegd: de vermindering van de soevereiniteit van ons land is inderdaad belangrijk. Dat zal de toekomst uitwijzen. Het opgeven van het recht, om in geval van oorlog zich zelf te zijn is een opoffering. En later: ik persoonlijk acht die soevereiniteitsbeperking van Nederland belangrijk en ingrijpend, maar daartegenover heeft de Minister gezegd: wanneer men wachtte, zou dat in hnt belang van Nederland zijn? En het antwoord, dat hij daarop geeft is, dat hij dat niet geloofde, omdat wanneer Nederland niet binnen de twee maanden zich tot toetreding had verklaard, het dan alleen zou kunnen toetreden als geballoteerde Staat, en, zegt de Minister, dat is een positie, die minder gewenscht is. Nu is het mij niet duidelijk, waarom de positie, die de Minister minder gewenscht acht, inderdaad minder gewenscht is. Wat op zich zelf is er tegen latere ballotage van Nederland of welk ander land ook, wanneer inderdaad die Volkenbond is een Volkenbond, waarin de eerlijkheid en onpartijdigheid van de leden, die zich aanmelden, worden beproefd? Wat doet het er toe, of Nederland membre originaire wordt of later toetreedt? Ik weet wel, dat men kan aanvoeren, dat de leden, die later toetreden, vallen onder wat in de Memorie van Toelichting onder b genoemd is, dat zij hebben te aanvaarden de beperking van strijdkrachten, die de raad zal voorschrijven. Dat is inderdaad waar, maar aan de overzijde is er niet op gewezen, welk een ontzettend voordeel dat is voor alle Kabinetten, die dit Kabinet zullen opvolgen. Dan zou van een crisis aan Oorlog en Marine nooit meer sprake kunnen zijn. Wanneer wij niet als membre originaire toetreden, maar eerst later, dan zullen de Ministers van Oorlog en Marine tot de Kamer niets anders hebben te zeggen dan: wij hebben ons leger en onze vloot in te richten krachtens de voorschriften van den Conseil suprême. Dat is eerder een voordeel dan een nadeel voor een klein land als het onze.

Nu zou ik wel dit willen vragen. Wat is deze Volkenbond thans anders dan een vereeniging van Staten, die te zamen een oorlog hebben gevoerd tegen een zeer gevreesden vijand, die er nu bij neerligt, die door het Vredesverdrag is lamgelegd en die door den Volkenbond en zijn bepalingen nog lammer geslagen worden moet? De vroegere vijanden zijn niet uitgenoodigd, zij vallen per se onder de bepalingen van de restrictie van art. 16. Ik zou wel willen vragen: Kan iemand aannemen, dat de vernederingen, waaraan die vijand heeft blootgestaan, door het Volkenbondsverdrag, al treden de overwonnenen later tot den Volkenbond toe, zullen worden uit-

(Fokker.)

gewischt of zullen worden vergeten? Ik geloof, dat het antwoord door ieder, die den mensch kent en die weet, dat de mensch niet volmaakt is en ook niet een agglomeratie van menschen, niet anders dan ontkennend kan worden beantwoord. Het mooiste is, dat een van de overwinnaars en wel degeen, aan wiens mededoen aan het eind ten slotte de overwinning te danken is, die den doorslag heeft gegeven, weigert het Verdrag te onderteekenen. Zoals onlangs in de *Times* heeft gestaan, heeft Viscount Grey aan een van zijn correspondenten omtrent de weigering van de Vereenigde Staten gezegd:

„Zonder de Vereenigde Staten kan de tegenwoordige Volkenbond niet veel beter worden dan een verbond van de Geallieerden voor gewapend zelfverweer tegen een herleving van het Pruisisch militarisme of tegen een voortzetting van het Bolsjewisme.”

Als een groot land als Amerika zich afzijdig houdt, is er nog veel meer reden dat te doen voor een klein land als het onze. Ik weet wel, dat krachtens de bepalingen van het Verdrag iedere onverhoedsche oorlog verboden is en dat in art. 10 garantie wordt gegeven voor 's lands territoriale onschendbaarheid. Maar ik vraag verder, wat baten die garanties? Is België niet het voorbeeld, dat wanneer handhaving daarvan aan een der groote Mogendheden te moeilijk wordt, die garanties ten slotte van nul en geener waarde zijn? België is aangevallen door een van de garanten van zijn neutraliteit en toen de andere garanten troepen zonden, was het te laat. Dit verbod van onverhoedschen oorlog en de termijn, die daarbij in acht genomen moet worden, zijn op papier heel fraai, maar het is de vraag, of daarvan in de praktijk iets terecht zal komen.

Zoo zegt art. 10, dat in geval van aanval, van bedreiging of gevaar voor aanval de Raad zich beraden zal omtrent de middelen en de uitvoering van den plicht verzekeren. Maar gesteld het geval, dat Holland wordt aangevallen en dat er dan eerst een vergadering moet wezen van den Raad om zich te beraden wat gedaan zal worden, dan is, vóórdat aan de genomen besluiten uitvoering gegeven is, Holland al verwoest.

Daar komt nog bij, dat de positie van Nederland in een dergelijk geval veel slechter is dan die van vele andere landen, veel slechter dan die van de Vereenigde Staten van Amerika, om te zwijgen van Bolivia, Liberia, Siam, Haïti en dergelijke membres originaïres. Lag Nederland in Australië of in Patagonië, dan zou de toestand voor ons land in geval van oorlog heel anders zijn en zou bepaaldelijk het recht van doortocht voor ons zonder eenige betekenis wezen. Voor ons land is dat recht van doortocht van zeer veel betekenis. Men mag als zeker aannemen, dat in een volgenden Europeeschen oorlog die doortocht voor Nederland een groot gevaar zal wezen, en als men bedenkt hoe de vernietigingen in dezen oorlog verschillen met en overtreffen, in een trap die nooit iemand mogelijk had geacht, hetgeen gebeurd is in den oorlog van 1870, wanneer men bedenkt hoe gedurende de oorlogsjaren 1914—1918 enorme vorderingen zijn gemaakt en nieuwe uitvindingen gedaan op dat gebied, het nog verder dragend maken van het geschut, het nog giftiger maken van gassen, kortom het nog verergeren van alles wat tot vernietiging en vernieling van mensch en land strekt, en dat alles steeds meer geperfectionneerd werd, dan kan men met zekerheid zeggen, dat een nieuwe oorlog, of die over vijf of over vijftig jaar uitbreekt, alles zal overtreffen wat wij tot nu toe gezien hebben, en het ongelukkige land dat zal worden het slagveld, zal vernield zijn in een minimum van tijd, voordat de hulp van den Volkenbond kan worden verleend en nog grondiger dan nu België en Noord-Frankrijk.

Dat kan ook zonder Volkenbond gebeuren, — zeker, maar dan moet eerst de neutraliteit worden geschonden, en, zoo goed als onze Regeering thans er in geslaagd is onze neutraliteit in zeer moeilijke omstandigheden te handhaven, kan men hopen, dat, mocht te eeniger tijd weer een oorlog uitbreken, de Regeering van dat oogenblik dezelfde staatsmanswijzeheid zal ontwikkelen.

Treedt Nederland toe, dan is er dus groote kans, dat ons

volk getroffen wordt door een ramp als ik beschreef. Treedt ons land niet toe, dan kan ons hetzelfde lot treffen, wanneer alle tractaten en, het volkenrecht ten spijt, onze neutraliteit wordt geschonden, maar anders ook niet.

Opmerkelijk is het dat in geen enkel neutraal land eenige geestdrift voor aansluiting is te bespeuren. Noorwegen is schoorvoetend toegetreden, terwijl de generale staf het ten sterkste heeft ontraden; in Zweden is de neiging om toe te treden zeer gering, de socialisten zijn er beslist tegen. Denemarken is toegetreden, maar dit land verkeert in bijzondere omstandigheden, waar het Sleeswijk heeft teruggekregen.

Deze Volkenbond is een oorlogscreeatie, de partij, die gewonnen heeft, heeft hem opgericht, de neutralen worden uitgenoodigd om een beter keurtje er aan te geven, maar de overwonnen partij blijft er buiten.

Het zwaartepunt is de Conseil, waarin 20 kleine Mogendheden door vier leden zijn vertegenwoordigd, waarbij op het oogenblik één neutraal vertegenwoordiger is, de vijf vertegenwoordigers der groote Mogendheden vormen het zwaartepunt in den Raad; als Nederland toetreedt, heeft het in dien Conseil niets te zeggen.

Mijn bezwaar tegen de motie-Dresselhuys en tegen die van ons geacht medelid den heer van Embden c. s. is dat zij bestaan uit wenschelijkheidsbetuigingen, die echter niets meer zijn dan dat, en wel van een kleine natie, die eventueel lid zal worden. Zulk een motie kan ter griffie worden gelegd, zij heeft geen practisch gevolg. Daarom meen ik, dat Nederland alleen mag toetreden onder speciale reserve, zoals Zwitserland heeft gedaan en de Vereenigde Staten willen doen. Deze vredesbond kan alleen een vredesbond zijn, wanneer alle oorlogvoerenden, ook Duitschland en zijn medestanders, zijn opgenomen met gelijke rechten. Dan kan worden gesproken van een Volkenbond en dan is het tijd voor de neutralen om ook toe te treden.

Men zegge niet: wanneer wij toetreden, zal er in elk geval in 50 jaar geen oorlog komen, en intusschen kan de Volkenbond, zoals prof. Bavinck hedenmorgen nog in een wel-sprekende rede heeft betoegd, veranderd worden en kunnen vele wenschen zijn verwezenlijkt. Niemand kan met eenige zekerheid zeggen of die termijn met de werkelijkheid zal overeenstemmen, Mijnheer de Voorzitter!

Er wordt thans nog gevochten, van den wapenstilstand af staan de couranten nog vol met nieuws van allerlei fronten. Verschillende volken, afgescheurd van de natie, waarbij zij behooren en bij een andere gevoegd, vormen zooveel smeulende haarden van ontevredenheid, waar een kleinigheid een uitbarsting kan teweegbrengen.

Men kan daartegen aanvoeren, dat, wanneer Nederland alleen zal toetreden, wanneer de Volkenbond niet meer is een wangedrocht, zoals op het oogenblik, maar een bond, die vrienden en vijanden van vroeger omvat, dit nog jaren duren kan.

Dat is volkomen waar, maar dit is eerder een argument vóór dan tegen mijn standpunt. Het kan jaren duren, omdat Duitschland niet kan toetreden, voordat het aan al zijn verplichtingen krachtens het Vredesverdrag heeft voldaan en dit zal zeker 15 jaren duren.

Wanneer het verdrag niet herzien wordt, zegt men hier. Men kan dit hopen, maar weten doet men het niet.

Gedurende die 15 jaren, laat het zijn 5 jaren, kunnen zich allerlei belangrijke quaesties voordoen, waarin wij betrokken worden krachtens onze geografische ligging, waarbij wij doortocht van bondstroepen moeten toestaan en waarin ons land de operatiebasis kan worden.

Nu heeft de heer van Embden vanmorgen gezegd, dat hem soms een gevoel van spijt bekreep, dat wij niet in den oorlog meegedaan hebben. Als hij zag, wat anderen lijdten, kreeg hij een onaangenaam gevoel, dat Holland buiten dat lijdten is gebleven. Ik heb alle respect voor professorale uitspraken, maar wanneer de heer van Embden gewoond had in het Zuiden van ons land en hij had dagelijks gedurende 4 jaar al de verschrikkelikheden van den oorlog, zij het ook uit de verte, gezien en gehoord, zou een dergelijk woord nooit door hem zijn uitgesproken. Ik geloof, dat het ergste wat een land

359. Voorbehoud der bevoegdheid tot toetreding tot het Volkenbondverdrag.

(Fokker e. a.)

kan overkomen is, oorlog te voeren op de wijze, waarop deze de laatste jaren gevoerd is.

Waar nu het gevaar bestaat, dat wij, voordat de Volkenbond een werkelijke Volkenbond is, krachtens de bepalingen van dien bond gedwongen zullen worden mee te doen aan gevechten, die ons niet aangaan en niet interesseeren, vind ik, dat dit de stem der leden van de Kamer moet beheerschen. Men wiegt zich in slaap, als men zegt: vermoedelijk zal, voordat dit noodig is, de heele zaak wel zijn veranderd. Dit is een hoop, waarvoor men geenerlei zekerheid heeft. Als men toetreedt, weet men, dat wij voor allerlei oorlogsomstandigheden zullen kunnen komen te staan, waarvan wij, bij den bestaanden toestand, het slachtoffer zullen worden; dat positieve nadeel weegt zwaarder dan alle problematieke voordeelen, en daarvoor wensch ik ons land te bewaren.

De heer Vliegen: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch met een kort woord even te getuigen van een ietwat anderen geest dan uit de meeste redevoeringen, die wij gehoord hebben, sprak. Ik wil namelijk onverholen instemming betuigen met de poging, die gedaan werd om een volkenbond te stichten en ik zou zeer teleurgesteld zijn geweest, indien de Nederlandsche Regeering tot de conclusie was gekomen, dat wij ons bij dien Volkenbond niet moeten aansluiten. Ik zou niet in de behoefte hebben gevoeld dat te zeggen, wanneer niet in de andere Kamer door mijn partijgenoot Troelstra een naar mijn oordeel al te pessimistischen toon was aangeslagen.

Ik denk er gunstiger over en wensch daarvan met een enkel woord te doen blijken.

Om de waarde van hetgeen hier gesticht wordt te beoordeelen, moeten wij ons even indenken wat de toestand zou zijn, als die Volkenbond niet gesticht werd, dat is geloof ik de juiste vergelijking. Dan zouden wij natuurlijk gehad hebben een voortzetting van de coalitie, die in dezen oorlog overwonnen heeft. Dat zou een nieuwe Heilige Alliantie geweest zijn, zooals het nu staat niet. Bij de Heilige Alliantie kon niet iedereen, die neutraal was geweest, zich aansluiten. Dan hadden wij gekregen een beheersching van de wereld, zolang deze machten het eens waren geweest, door een bepaalde groep van Mogendheden.

Ik ben dankbaar aan dengene, die althans dezen geest in de overwinnaars heeft gebracht, dat gepoogd moet worden om alle beschaafde Staten bijeen te brengen in een internationale organisatie. De onvolkomenheid, het gebrekkige van die organisatie, het kan allemaal juist zijn, wat er van gezegd wordt, maar het voornaamste is, dunkt mij, dat zij bestaat.

Eerst moet een zaak er zijn, al is het nog zoo onvolkomen, voordat men er van kan maken, wat er van gemaakt moet worden. Er zijn maar weinig dingen, die dadelijk geheel zijn, zooals ze moeten wezen; dat is met de internationale en ook met de nationale instellingen niet het geval. Die moeten groeien en daar moet de nieuwe geest van de menschen zich in kunnen weerspiegelen. Nu is de vraag, of de Volkenbond van dien aard is, dat hij zóó weinig ontwikkelingsmogelijkheid bevat, dat de aansluiting verworpen moet worden. Ik zou dat alleen doen, wanneer er eenige grond was te verwachten, dat er binnenkort iets beters zou komen. Ik zie in het tot stand komen van die internationale organisatie niets anders dan winst. Er wordt gewezen op een inperking van de nationale zelfbeschikking, van de vrijheid, om over zijn eigen zaak in volle vrijheid te oordeelen, die er aan verbonden is. Voor zoover betreft tot de binnenlandsche betrekkingen is dat onjuist. Er is ons geen enkele hinderpaal in den weg gelegd om onze eigen nationale instellingen te ontwikkelen en voor wat de internationale verhoudingen betreft is het niet nieuws. De groote coalitie, die wij zouden gekregen hebben, die wij tijdens den oorlog gehad hebben, zouden wij gebonden hebben, indien de Volkenbond niet gesticht ware. Het zou een volledig karakter hebben gehad van een bond van overwinnaars, die dan hun belangen zooveel mogelijk behartigd zouden hebben. Ik zie er juist voor de overwonnen landen een groot voordeel in, dat die Volkenbond gesticht wordt.

(Vliegen.)

Op het oogenblik mogen zij er niet bij. Dat is niet aardig, om die uitdrukking zoo eens te gebruiken, niet bij toeval, maar bewust. Wanneer zij er bij waren, zou de lijst vollediger geweest zijn, maar zou dan de Volkenbond tot stand zijn gekomen?

Zouden dan het Fransche en Engelsche Parlement het hebben aangenomen? Men moet toch ook rekening houden met de geestesstemmingen, die in die landen heerschen. Zou het mogelijk zijn geweest? Als ik alleen maar reken met welke moeilijkheden de socialistische beweging te worstelen heeft gehad, om Franschen en Duitschers aan één tafel te krijgen, en dat zijn de meest pacifistische elementen, die dat altijd hebben gedemonstreerd en die in die richting zijn opgevoed, en als men dan rekent, wanneer het de Regeeringen waren, hoe die den wind van voren zouden hebben gekregen van alle nationalistische en chauvinistische elementen in hun landen, dan vrees ik, dat een poging, om een Volkenbond te stichten waarin gelijk recht was voor alle landen, die er i vertegenwoordigd zijn, zou mislukken en dat er niets van zou zijn gekomen. Het spreekt vanzelf, ik heb het in het openbaar getuigd, het vredesverdrag voldoet, behalve in de landen van de overwinnaars, ongeveer niemand. Ik ook zie in dat verdrag groote gebreken en groote gevaren. Wanneer ik moest zeggen, welke punten mij in dat vredesverdrag gevaarlijk toelijken, dan is het in de eerste plaats de onzekerheid, die het laat bestaan. Dat Duitschland betalen moest, mijn rechtsgevoel is er zeker niet door geschokt. Men behoeft maar even kennis te hebben genomen van de toestanden in Frankrijk, om ten volle overtuigd te zijn, dat wat men Duitschland ook laat betalen, het toch de volle schade niet kan betalen. Maar dat men niet weet, wat men betalen moet, dat daaromtrent onzekerheid blijft bestaan, dat die som naar de stemmingen, die er heerschen, naar den aard van de bovendrijvende partijen in de Entente-landen zal worden verzwaaard of verlicht, brengt mee, dat men zal moeten zorgen voor een materiele macht, om op een gegeven oogenblik dit of dat af te dwingen en dat dwingt de overwinnende landen om te zorgen voor groote legers van bezettingstroepen, waardoor het militaristische gevaar blijft bestaan. Die onzekerheid vind ik een van de belangrijkste gebreken, misschien het belangrijkste gebrek in het vredesverdrag. Die onzekerheid toonde zich ook reeds bij de uitvoering van de bepalingen omtrent de uitlevering. Daar is de onmogelijkheid van de uitvoering reeds gebleken. Want wanneer in het Vredesverdrag had gestaan: Die en die en die moeten worden uitgeleverd, dan had de zaak anders gestaan, dan had men er met kennis van zaken over kunnen oordeelen. Maar er was een lijst, die nog moest worden opgemaakt, waarop menschen zouden komen te staan, waarvan men niets wist, een lijst, die moest worden opgemaakt alleen door de overwinnaars, waaromtrent de overwonnen volkeren niets te zeggen hadden, waaromtrent het rechtsgevoel van de overwonnen volkeren absoluut niet werd geconsulteerd. De vraag was niet, of je inderdaad wat gedaan had, de vraag was slechts, of je op de lijst stond en dan moest je worden uitgeleverd. Het spreekt vanzelf, dat nieuwe strijdpunten voor den strijd met de wapenen daaruit geboren worden. Dat dat op het oogenblik nog niet het geval is, ligt alleen in de militaire machteloosheid van Duitschland, en dat is zeker geen grondslag, waarop men lang kan bouwen.

Een tweede punt is het territoriale gevaar, het gevaar, dat hier en daar een stuk wordt afgescheurd, hetwelk weer te voorschijn roept pogingen om dat later weer terug te krijgen, zooals Frankrijk met Elzas-Lotharingen heeft gedaan.

Het derde punt, voor het oogenblik nog niet van groot belang, maar voor de toekomst van geweldig belang, is de uitsluiting buiten den Volkenbond.

Het Vredesverdrag eischt herziening.

Wat is nu de kans, dat dit Vredesverdrag zal worden veranderd, waarin kan die kans beter worden gezocht en met meer vrucht dan juist in de stichting van den Volkenbond, waarmee een internationale organisatie wordt gesticht, waartoe men zich kan wenden, die in een zekere sfeer van recht en neutraliteit over de zaak kan oordeelen? Dat is niet te verwachten, wanneer die bond niet gesticht werd en de over-

30ste VERGADERING. — 5 MAART 1920.

359. Voorbehoud der bevoegdheid tot toetreding tot het Volkenbondverdrag.

(Vliegen.)

winnaars, al ware het alleen maar om de vruchten van de overwinning te kunnen plukken, bij elkander blijven als een internationale macht die gewapend is. Daar ligt voor mij de kern van de zaak, en ik ben daarom van harte blij, dat die Volkenbond is gesticht met al zijn onvolkomenheden en gebreken.

Een ander punt waar ik even iets over zeggen wil, is de quaestie van de ontwapening en van den oorlog.

Ik heb altijd behoord — natuurlijk, mijn heele levensovertuiging brengt dit mede — tot degenen die voor ontwapening zijn, maar een afdoend middel om geen oorlog te krijgen is ontwapening niet. Al was geen enkel volk ter wereld gewapend, zoo zou men toch evengoed door internationale conflicten een oorlog kunnen krijgen. Dat wil eenvoudig zeggen: de wapening te doen plaats hebben nadat de oorlog is uitgebroken. Dat is ook niets nieuws in de wereldgeschiedenis. Een andere quaestie is of, wanneer eenmaal de internationale organisatie is gesticht, om internationale conflicten op te lossen, en de oorlog, zooal niet totaal onmogelijk, dan toch hoogst onwaarschijnlijk wordt, wapening zal zijn vol te houden.

Wanneer nu die Volkenbond, ook door den afkeer van den oorlog, tot meerdere ontwikkeling zal komen, dan spreekt het immers vanzelf, dat in de landen van de overwinnaars de geesten tot meer bezinning moeten komen en de gevolgen van den oorlog hen zullen drijven tot middelen om oorlog te voorkomen. Hierbij wordt die organisatie gesticht, die oorlogen voorkomen zal, althans een rechtsgang aanwijst waarlangs oorlogen te voorkomen zijn, de mogelijkheid opent althans voor hen, die eenigszins van goeden wil zijn, om een andere oplossing te vinden dan door oorlog, dan is de wapening van vóór den oorlogstijd niet vol te houden, dan zal uit de volken zelf de kracht komen voor geleidelijke ontwapening. Men wapent zich voor een eventueelen oorlog; hoe onwaarschijnlijker die wordt, hoe kleiner de drang naar wapening zal zijn. Daarom spreekt het vanzelf, dat de stichting van een internationale organisatie in de plaats van den oorlog tredende, de grondslagen wegneemt voor de stemming om de lasten van wapening te dragen.

Men kan zeggen: dat zou door de ontwikkeling der arbitragegedachte ook hebben kunnen plaats vinden. Mijnheer de Voorzitter! In 1914 had ik de opdracht een rapport te schrijven over arbitrage voor het internationaal socialistische congres, dat in Weenen zou worden gehouden. Daarin kwam ik natuurlijk tot de conclusie, dat de arbitrageverdragen gemultiplieerd moesten worden. Ik heb ook gesignaleerd, dat juist Duitschland geen arbitrageverdragen afsloot, slechts één met Engeland, van 1904 dateerende. Oostenrijk had er drie, alle andere landen van Europa hadden er veel meer. Ik zeg niet, dat dit een afdoende aanwijzing is, de vrede-lievendheid dier Mogendheden betreffende, maar het is toch een belangrijke. Werkt men dit punt dan uit, dan stuit men toch hierop, dat, wanneer eventueel de stemming tusschen de Regeeringen zóó werd, dat het tot een conflict kwam, en een der partijen verscheurde het verdrag, er geen macht ter wereld was, die er zich iets van kon aantrekken. De sanctie ontbrak totaal en een inerm voordeel van een internationale organisatie als de Volkenbond is, dat die sanctie er komt.

De sancties kunnen van verschillende aard zijn. Ik heb hier een exposé van Léon Bourgeois, waarin hij wijst op het gewicht ook van de niet-militaire sancties. De economische, de boycot, zelfs de diplomatieke, het afbreken van de diplomatieke verhoudingen, hetgeen ook beteekent het afbreken van handelsbetrekkingen, enz. Dit zijn middelen van pressie, vaak van groote efficaciteit. Stel u onze gewone rechtspraak eens voor, zonder sanctie, zonder sterken arm! Wat kwam er van terecht? Zoo is het, in anderen vorm, ook in de internationale verhoudingen.

Het heeft mij getroffen dat de schrijver, dien ik noemde, de militaire sanctie tamelijk ver weg schuift, hij meent dat de economische en de diplomatieke sanctie reeds van voldoende kracht zijn, en ik stem daarmee in.

Wanneer ik de arbitrageverdragen zie, ieder gesloten tusschen twee naties, zelfs de Bryan-tractaten, die ik met groote

(Vliegen e. a.)

vreugde heb gezien, dan was toch het ontbreken van sanctie het zwakke punt. Door een Volkenbond nu moet een dergelijke sanctie noodwendig ontstaan. Al begon men er zonder, men zou er in den loop van den tijd vanzelf toe moeten komen.

Om al deze redenen denk ik er geen oogenblik aan afwijzend tegenover deze zaak te staan. Ik zie den Volkenbond met groote hoop voor de toekomst tot stand komen. Het kan haast niet anders of na dezen oorlog zullen de natuurlijke vredeskrachten, die in de volkeren aanwezig zijn en die uit den aard der zaak internationalistisch zijn, zich om dien Volkenbond concentreren en de ontwikkeling van dien Bond stuwen daarheen, waar hij tenslotte wezen moet, tot een internationale organisatie, die in de plaats kan treden van al het geweld, dat zich in den loop der eeuwen heeft afgespeeld.

Er is een stemming van twijfel en wrevel, waarom men eigenlijk met zoo'n ding lastig moet worden gevallen. Ik kan dit begrijpen van hen, die meenen, dat wat wij eeuwen lang gezien hebben in allerlei vorm, ook in de toekomst zal terugkeeren. Maar wie op het standpunt staat, dat wij eenmaal een maatschappij zullen kunnen bereiken, die niet gebaseerd is op de concurrentie van mensch tegen mensch, van klasse tegen klasse, van volk tegen volk, een maatschappij op andere economische grondslagen gebaseerd, en daaruit andere zeden en instellingen voortbrengend, bekijkt dezen, zij het primitieven, vorm van ontwikkeling in die richting met andere oogen. Ik heb altijd, wanneer ik in de maatschappij iets zag, waarin, al was het onvolkomen, ontwikkelingsmogelijkheden zaten voor een toekomstige maatschappij, zulk een zaak altijd bevorderd; ik heb dan steeds dit conservatisme beleden: niets stuk te slaan, wat grondslag kan zijn voor een betere toekomst. Zoo sta ik ook tegenover deze zaak. Niettegenstaande allerlei leemten en gebreken zie ik hier de kiem van iets grootsch in, iets, dat eenmaal kan brengen zoodanige internationale organisatie, waarbij niet meer het geweld de sanctie moet zijn voor wat een volk als rechtvaardig inziet, maar waarbij geschillen langs rechterlijken weg worden opgelost.

Ik denk daarbij ook aan de koloniën. Denk eens aan de problemen, die ons te wachten staan, als de Aziatische volken eenmaal zijn gekomen op wat hooger plan dan vandaag, als de geweldige massa's in Engelsch-Indië niet meer willen voortleven onder vreemde heerschappij. Hetzelfde is in kleiner mate in onze koloniën het geval. Wij zien daarvan bij iedere gelegenheid de kiemen. Wanneer zich eveneens China en andere Aziatische volken verder gaan ontwikkelen en wij hebben niet zoodanige instellingen die geleidelijk aan verzekeren, dat deze dingen langs de banen van recht en langs banen van reformatischen aard worden geleid, dan gaan wij nog weer een toekomst van bloed en ellende te gemoet en alle pogingen om dat te beletten steun ik van ganscher harte. Ik zie in dien Volkenbond inderdaad, niettegenstaande hij in zijn oorsprong is een instrument van overwinnaars, niettegenstaande hij op het oogenblik een gebrekkig instrument is, iets, dat groote ontwikkelingsmogelijkheden bevat en daarom hoop ik, dat alle volken er zich bij aansluiten en dat de deur geopend wordt ook voor overwonnen volken. Dat op die wijze een internationale organisatie zal verkregen worden die ons van den oorlog bevrijdt en daardoor van wapening, waardoor alleen reeds de welvaart der volkeren zal worden verhoogd.

De heer Staal: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben pacifist. Ik ben pacifist als mensch, omdat ook ik meen, dat het menschedom slechts tot geluk kan komen wanneer het recht zegeviert over de macht en de oorlog als machtsmiddel volkomen wordt uitgeschakeld.

Ik ben pacifist als Nederlander, omdat ik, juist als gevolg van mijn militaire studiën, overtuigd ben, dat de oorlog aan Nederland niets anders dan ellende en rampen, nooit voordelen of winst kan brengen.

Toen ik vanmorgen naar deze vergadering wandelde en nog eens mijn conclusie vaststelde over het voorstel dat voor ons ligt, zei ik tot mij zelf: wanneer Nederland zich onthield van toetreden tot den bond, zouden wij ons in politieken, moree-

(Staal.)

len en volkenrechtelijken zin op zulk een geïsoleerd standpunt plaatsen, dat ons land als 't ware in de rij der volkeren niet meer zou meetellen. Dat is voor mij voldoende om het voorstel, zooals het hier voor ons ligt, te aanvaarden, en het ook als Volksvertegenwoordiger te doen namens het volk.

Natuurlijk kan ik, van dat standpunt de zaak beziende, geen aanleiding vinden om de nadeelen, aan den Volkenbond verbonden, nog nader te ontwikkelen, maar evenmin kan ik er geestdrift uit putten om met warmte aansluiting aan te bevelen.

Ik meen, dat Nederland lid moet worden van den bond, opdat het, eenmaal lid zijnde, den krachten wil kan doen gelden om den bond en ook het verdrag te maken tot iets, dat het op het oogenblik nog niet is. Ik hoopte eigenlijk, zoo denkende, dat het voorstel hier zonder eenige discussie zou worden aangenomen.

Dat zou mij mooier en beter toegeschenen hebben en ik zou dan ook geheel gezwegen hebben en alleen met mijn stem de conclusie hebben aangegeven. Maar zoo mocht het niet zijn; en nu betreur ik het in hooge mate, dat ons niet nog eenige dagen beschikbaar konden worden gesteld, opdat ook ik de gelegenheid zou hebben gehad al datgene te rescontreren wat hier dezen morgen gezegd is.

Om te beginnen met den heer Bavinck, diens schoone rede heeft mij diep getroffen. Van een Christelijk standpunt gezien, was het de mooiste toespraak die ik hooren kon. Maar wanneer ik van de aanteekeningen, die ik zooeven gemaakt heb tijdens de rede van den heer Bavinck, eens het beginpunt en het einde neem, dan zie ik, dat de heer Bavinck begon met te zeggen, dat er zijn groote leemten in dit verdrag, wat een bezwaar is, en dat er bestaat groote onduidelijkheid in de artikelen. Toen kwam echter aan het slot het volgende: dat verdrag is een vaste basis.

Een vaste basis? Een verdrag waarvan de verschillende artikelen onduidelijkheden en leemten bevatten en bezwaren opleveren?

Nee, zoo is mijn opvatting van dit verdrag niet. Men heeft gesproken van een préambule van het eigenlijke verdrag. Dit geheele verdrag is echter m. i. niets anders dan een préambule, een voorloopige inleiding op iets, dat komen moet en dat met grooten spoed komen moet, wil de vredesbond werkelijk iets geven, en ik wil dit nog, zij het in telegramstijl en onvoorbereid als ik ben, trachten duidelijk te maken in den weinigen tijd, die beschikbaar is. Het verdrag is niets anders dan een opsomming van vrome beloften, die op zich zelf heel mooi zijn, maar die in staatrechtelijken zin niet veel zullen geven. De Minister heeft zelf op een gegeven oogenblik in de Kamer gezegd: Ik releveer, dat er hoogstens zal zijn morele verplichting.

Dat woord is meermalen gebruikt. Ik ben niet juridisch opgeleid, maar naar mijn opvatting is een verdrag, dat alleen morele verplichtingen oplegt, niet goed. Een verdrag moet concrete bepalingen bevatten en dat is hier niet het geval.

Wat mij het meest heeft getroffen is, dat men, jubelende over het verdrag, ook jubelt over de zwakheden er van, zooals ik even wil aantonen.

Wat uit den aard der zaak als oud-militair in de eerste plaats mijn aandacht heeft getrokken, zijn de artikelen, die slaan op de militaire zaken, dat zijn de artikelen 8, 10 en 16. Welnu, laat ons daarmede beginnen.

„Les Membres de la Société reconnaissent que le maintien de la paix exige la réduction des armemens nationaux au minimum compatible avec la sécurité nationale et avec l'exécution des obligations internationales imposées par une action commune.”

Prachtig; wanneer de bewapening wordt teruggebracht, moge de heer Vliegen beweren, dat een oorlog tusschen onwapende volkeren nog wel mogelijk is, dat lijkt mij echter een onjuistheid en iets, dat op historische gronden kan worden weerlegd. Reductie van bewapening wil dit verdrag, dat belooft dit verdrag. Goed. Hoe gaat het?

„Le Conseil, tenant compte de la situation géogra-

phique et des conditions spéciales de chaque Etat, prépare les plans de cette réduction, en vue l'examen et de la décision des divers gouvernements.”

En die plannen zullen aan de goedkeuring van de verschillende Gouvernemen ten worden onderworpen.

Nu staat er wel, wat er zal gebeuren, wanneer een Staat het aanneemt, maar er staat niet, wat er zal gebeuren, wanneer een Staat zegt: neen, aan die regeling wil ik mij niet onderwerpen. Gesteld, dat het wordt opgevat in den zin, dat er van kan worden afgeweken, wat geeft dan het geheele verdrag? Veronderstel, dat een grootmacht zegt: ik kan mij niet met dat plan niet vereenigen en ik wijk er van af, wie verdedigt dan den oorlog, wanneer het komt tot een zoogenaamden oorlog, die verdedigd moet worden? Dat is niet toelaatbaar. Aan den anderen kant, wanneer een Staat er toe zou overgaan, een zeer groote macht onder de wapenen te houden, zou dat al dadelijk verkeerd zijn. Wanneer een grootmacht heel sterk blijft in haar bewapening, welke Staat durft dan te ontwapenen en overgaan tot de reductie, die in dit artikel is voorgeschreven? Dan komt er van de reductie nergens iets en dreigt immers de oorlog weer vanzelf. Met andere woorden, dit artikel zal weinig effect hebben. En men is ten onzent al dadelijk doende geweest er op te wijzen, dat van dat onzekere in het artikel ook door ons gebruik zou kunnen worden gemaakt! Ik weet wel, dat het vaststellen van de bewapening door derden een groot offer zou zijn, maar wanneer men over het wenschelijke van een duurzaam vrede spreekt, moet men er offers voor over hebben, en wanneer men die niet brengen wil, doet men beter, er niet over te spreken, met mooie woorden, in het bondsverdrag.

Er is nog iets bijzonders. Er wordt gesproken van reductie, waarvoor „la limite des armemens” zal worden vastgesteld. Een grens, zoo laag gesteld als mogelijk is in verband met nationale veiligheid, enz. (zie art. 8)?

Alleen naar de laagte. M. a. w. men zal geen maximum aangeven. Neen, zal degene zeggen die de artikelen gelezen heeft, hoe kunt gij dat vragen? Er staat: „La limite des armemens” en dus maar één grens zoo laag als mogelijk is. Ook in de Hollandsche vertaling staat het woord in het enkelvoud. Maar in den Engelschen tekst staat: „the limits” in het meervoud; dat is dus een bepaling van een maximum en een minimum.

Dat is een verschil dat wel zeer onder de oogen mag worden gezien. In ieder geval — ik laat dit verder daar — wie werkelijk den vrede wil, wie dit verdrag een mooi verdrag vindt, die moet — en dit is een offer — het aan den Conseil overlaten een aanwijzing te geven van de sterkte der bewapening, waaraan niemand zich mag onttrekken, maar die de Conseil stelt als een eisch.

In art. X komt het volgende:

„Les Membres de la Société s'engagent à respecter et à maintenir contre toute agression extérieure l'intégrité territoriale et l'indépendance politique présente de tous les Membres de la Société. En cas d'agression, de menace ou de danger d'agression, le Conseil avise aux moyens d'assurer l'exécution de cette obligation.”

De Conseil geeft dus alweer slechts een advies en de Minister van Buitenlandsche Zaken heeft in de Memorie van Antwoord er zich op beroepen en gezegd: Wij kunnen „neen” zeggen. Maar als wij „neen” kunnen zeggen, kunnen de anderen het ook en wat blijft er dan over van de geheele werking van den Bond?

En eindelijk art. XVI. Dat is voor mij het ingrijpendst. Wij hebben nu het geval van een zoogenaamden „ongoorloofden oorlog.” Dan kunnen wij niet neutraal blijven, dan moeten wij als leden van den Bond meedoen. Maar dan krijgen wij weer dat de Conseil iets „aanbeveelt”.

„En ce cas, le Conseil a le devoir de recommander aux divers Gouvernements intéressés les effectifs militaires, navals ou aériens par lesquels les Membres de la Société contribueront respectivement aux forces armées destinées à faire respecter les engagements de la Société.”

359. Voorbehoud der bevoegdheid tot toetreding tot het Volkenbondverdrag.

(Staal e. a.)

En zegt dan een Nederlander: En mijn jongens, die moeten dan dus meedoen, waar ook de oorlogspartij te bestraffen is? Ja, Mijnheer de Voorzitter.

Wanneer wij meenen, dat vrede moet worden verkregen door samenwerking van alle landen, moeten wij daarvoor ook, zoo noodig, een offer brengen. Dan ben ik het alweer met den heer van Embden eens, dan is een terugdeinzen daarvoor een afstand doen van de positie van ons volk, dan hebben wij geen aanspraak meer op eerbiediging van ons volksrecht en op een erkenning van de hoogheid van ons volk. Komt er straks strijd in Syrië of Egypte, dan gaat het niet om de territoriale en locale belangen van of in die landen, maar dan wordt er geschonden wat de bond wil verdedigen: „de vrede”, en dan moeten ook onze landskinderen daarheen. Stel dat alle Staten weigerden dit offer te brengen, wie zou dan straffen? Vrijheid in deze latende, gooit men den bond voor den vloer.

Nu de quaestie van den doortocht. Stel, er komt een ongeoorloofde oorlog, moeten wij dan doortocht door ons land toestaan aan den bond? Neen, zeggen zij, die ons land buiten den strijd op eigen terrein willen houden, dan behoeven wij den doortocht niet toe te laten en kunnen wij er bezwaar tegen maken.

Mar ik vraag alweer: wat zou er gebeuren, wanneer alle Staten van den bond zulk een doortocht weigerden?

Ik weet te goed wat het gevolg kan zijn van een toelaten of doorlaten van een oorlogspartij op ons eigen terrein. Wij zouden het slagveld van Europa kunnen worden. Ik hoop van harte dat dit ons nooit moge overkomen, maar toch, wanneer het er op aankomt de bondsbelofte te houden, dan moeten wij onze taak ook hierin volbrengen. Deinzen wij hiervoor terug, dan moeten wij eerlijk erkennen: wij zijn te egoïstisch om aan dezen bond deel te nemen.

Nemen wij er aan deel, dan moeten wij medewerken om alle weifeling en aarzeling van „adviezen” en „aanbevelingen” weg te nemen en te komen tot dwingende voorschriften, die noodig zijn om de verbondsbepalingen te doen naleven.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb geen tijd om uitvoerig te zijn. Ik behandel nu nog de ingediende motie. De motie-Dresselhuys was een goedge, onschuldige motie; men moest wel onchristelijk zijn om zich daarbij niet te willen neerleggen. Een motie moet eigenlijk beweging aangeven; deed deze motie dat? Och neen, de Regeering werd er niet door gestuurd in andere richting; zij vereenigde zich er dadelijk mede. Had nu de heer van Embden die motie overgenomen en ons ongewijzigd voorgelegd, dan zou ik zonder aarzelen hebben voorgesteld. Maar de heer van Embden voegt een woord in. Waarom? Als het er in moet, naar zijn meening, dan heeft het beteekenis; heeft het geen beteekenis, dan behoeft het er niet in. Nu staat in de gewijzigde motie dat de Volkenbond zich „verder” zal moeten ontwikkelen. De heer van Embden wil dus doen uitspreken, dat in het verdrag, zooals het daar ligt, reeds ontwikkeling zit. Ik ontken dat. Ik heb aangevoerd hoe onzeker de grondslag van dien bond is en hoe het niets anders is dan een inleiding, een verzameling van beloften. Moet ik nu, door te beamen de invoeging van dat woordje „verder” in de motie van den heer van Embden, toegeven dat wij met het verdrag al op den goeden weg zijn? Met den heer Vliegen ben ik het eens, dat als het kind geboren is, het er zoo moet uitzien, dat het levensvatbaar heeft. Welnu, dit wil ik nu aannemen. Ik wil medewerken om dien bond te maken tot een goeden bond, die geeft wat hij belooft, maar dat hij reeds dit karakter heeft, ontken ik.

Zal ik daarom tegen de motie stemmen? Och, zij is mij daarvoor weer te goedig. Maar waarom mij in de noodzakelijkheid gebracht hiertegen te protesteerden? Ik zou dus den heer van Embden willen vragen: wees tevreden met de motie-Dresselhuys en vraag niet van ons, verder te gaan, want dan zou ik bijna zeggen: neen.

De heer van Karnebeek, Minister van Buitenlandsche Zaken! Mijnheer de Voorzitter! Indien de laatste geachte spreker niet was opgestaan, en de zaak waarom het gaat had belicht op de wijze, zooals hij dat gedaan heeft, zou er, dunkt mij, geen bijzondere aanleiding voor mij geweest zijn stil te

(Minister van Karnebeek.)

staan bij het wezen en den aard van het pactum, dat in behandeling is. De Regeering heeft de gelegenheid gehad in haar Memorie van Toelichting, in haar Memoriën van Toelichting en van Antwoord en in het mondeling debat in de Tweede Kamer van haar zienswijze omtrent den aard van het pactum te doen blijken. Zij heeft daarbij de gelegenheid gehad de zaak te ontdoen van hetgeen daarbij niet behoort en den Volkenbond terug te brengen tot de verhoudingen, die de scheppers van dezen Volkenbond zich hebben gedacht.

Aan de overzijde scheen het, in dat stadium der zaak, nog nuttig op een en ander het licht te werpen, opdat daardoor beter zou kunnen blijken, waartoe men zich verbond, wanneer men toetrad. Uit de heden gevoerde beschouwingen is mij gebleken, dat kennis is genomen van de uiteenzetting, daar gegeven, en, zooals ik reeds zeide, ik geloof niet, dat het op mijn weg zou hebben gelegen daarin terug te treden. Intusschen brengt de rede van den laatsten spreker eenigszins verandering in de situatie. Ik zou die rede willen gebruiken als aanknopingspunt voor een beschouwing, die ik als nog meen in deze vergadering ten beste te moeten geven.

Ik heb in de Tweede Kamer gezegd, dat dit verdrag was een basis, en in de beschouwingen, die heden gehouden werden door den heer Bayneek, waarmede ik mij voor een zeer groot deel kan vereenigen, is dat woord van mij herhaald geworden. Ook hij zag in de regeling, die tot stand kwam, een basis. Generaal Staal komt nu zeggen, het is geen basis, het is hoogstens een préambule, het zijn vage beloften, het is zelfs geen waarheid. Zijn conclusie ging zelfs zoo ver van te zeggen, dat wanneer men werkelijk vrede wilde verzekeren men eigenlijk de getroffen regeling niet zou moeten aanvaarden.

Ik geloof niet, dat die beschouwing juist is. Ik geef den geachten laatsten spreker toe, dat er inderdaad in dit verdrag veel vaags en onzekers is, dat er punten zijn overgelaten niet aan dwang, maar aan overtuiging, aan stemming, aan geest, aan geloof in een nieuwen vrede.

De vraag intusschen waar het op aankomt is niet, of men daardoor op een afstand is gebleven van den werkelijken Volkenbond, die waarheid kon zijn uit een vredesoogpunt, maar of men juist door niet verder te gaan niet is blijven staan bij het punt waar de praktische mogelijkheden ophouden.

De quaestie waarom het gaat is ten slotte geen ideële, geen theoretische, maar het is een quaestie van praktische staatkunde. Nu had door den geachten laatsten spreker het bewijs geleverd moeten worden, dat zijn desiderata inderdaad contractueel in verwezenlijking hadden kunnen gaan.

Ofschoon ik zelf geen aandeel heb gehad in het tot stand komen van dit contract en mij dus niet kan verplaatsen in de overwegingen en gedachten, die voor hebben gezeten bij de uiteindelijke regeling van deze materie, kan ik mij wel voorstellen, dat de staatslieden, die moesten beslissen, geschroomd hebben de conclusie te trekken, die de heer Staal als eisch van een waren Volkenbond tot verzekering van den vrede aanvaard had willen zien. Men heeft zich maar een beeld te vormen van den toestand, waarin de wereld verkeert, om dit te begrijpen. Wanneer alle landen waren met gelijke tradities, gelijken geest en gelijke cultuur, dan zouden grotere mogelijkheden aanwezig geweest zijn. Men moet echter bedenken onder welke omstandigheden de bond geboren is, in welke omstandigheden de nieuwe Staten zich bevinden die zich rekenschap moeten geven van zekere staatkundige noodzakelijkheden, om in te zien, dat men niet verder kon gaan dan wat ik zou willen noemen den grootsten gemeenen deeler van de praktische mogelijkheden.

Wanneer dat zoo is, dan vraag ik mij af, of de zwakheden wel zwakheden zijn; of die eigenaardige regelingen, welke men vindt in het verdrag, niet juist uit een oogpunt van praktische werkelijkheid zijn goed te keuren.

In de internationale rechtsontwikkeling is dikwijls veel kwaad gedaan, doordat men te veel heeft gevegd van de spankracht van de gegeven feitelijke omstandigheden.

De bijeenkomsten van Staten, die weinig vrucht hebben opgeleverd, zijn diegene geweest, die op papier verder zijn gegaan dan praktisch mogelijk was. Men kan daarvan voor-

359. Voorbehoud der bevoegdheid tot toetreding tot het Volkenbondverdrag.

(Minister van Karnebeek.)

beelden geven. Wanneer de Tweede Vredesconferentie ten slotte zoo weinig succes heeft gehad, dan was het niet, omdat het papier niet gewillig was, waarop wetenschappelijke menschen hun plannen hadden opgesteld, maar omdat men verder is gegaan dan in dezen tijd voor verwezenlijking vatbaar was.

Ik zou het waardeeren, indien de geachte laatste spreker nader aandacht zou willen geven aan de opmerkingen, die ik mij veroorloofd heb nopens dit punt te maken. Ik zou het waardeeren, indien hij zich wilde stellen op het standpunt, dat juist de kracht van het contract hierin gelegen is, dat het basis en praëambule te gelijk is. Zooals de heer Vliegen gezegd heeft, moet men het pactum beschouwen uit een oogpunt van ontwikkelingsmogelijkheden en de vraag is dus, wat, bij het ontstaan van den gewenschten geest onder de menschen en de collectiviteiten van menschen, ten slotte uit deze basis voortkomen kan.

Zooals gebleken is uit hetgeen door de Regeering bij verschillende gelegenheden ter zake is gezegd, is de Regeering zelf niet blind voor de critiek, die men op dit verdrag zou kunnen uitoefenen. Maar anderzijds heeft de Regeering er toch ook naar gestreefd zich een objectief oordeel te vormen over het goede, dat in deze regeling gelegen is. Nu kan men daarover een beschouwing geven en links zetten wat verkeerd geacht kan worden en rechts wat goed geacht kan worden, en men kan een en ander dan vergelijken en wiskunstig behandelen en zien aan welke zijde het surplus is. Maar ten slotte is uit een oogpunt van practische politiek het punt waar het op aankomt, het punt dat is uitgewerkt door den heer Vliegen. De heer Vliegen heeft gezegd: gegeven den toestand, waarin de wereld verkeert en gegeven het feit, dat nog oneindig veel tusschen de verschillende volken geregeld moet worden, hoe zou men dan tot overleg en onderhandeling kunnen komen wanneer de gelegenheid, die de Volkenbond biedt, niet aanwezig was? Er is in het leven geroepen een contactpunt, een verzamelpunt, een punt dat ik vroeger noemde van cohaerentie, waar men, zonder belemmerd te worden door de formeele moeilijkheden, die altijd verbonden zijn aan het bijeenbrengen van volkeren en Staten, een gelegenheid kan vinden om tot nieuwe regelingen te komen. Er is tot stand gebracht een apparaat, waardoor onder bepaalde omstandigheden de wereld in haar tegenwoordigen toestand kan worden gereconstrueerd en herzien. Persoonlijk beschouw ik dat als een verkregen voordeel.

Nu is er vanmiddag een beschouwing gehouden, waarvan de strekking mij niet geheel duidelijk was. Ik heb op het oog de rede, gehouden door den heer Fokker. Aanvankelijk was ik onder den indruk, dat zijn bedoeling was om te doen uitkomen dat Nederland moest wachten en dat Nederland er niet tegen op moest zien, om later toe te treden, na verloop van de twee maanden. Begreep ik hem wel, dan was het zijn bedoeling om te doen uitkomen, dat daaraan niet zoo heel veel gevaar verbonden was. Maar terwijl ik hem volgde in zijn betoog, kreeg ik den indruk, dat zijn overwegingen en zijn bezwaren eigenlijk waren bezwaren, die een peremptoir karakter hadden, d. w. z. bezwaren die niet pleiten voor verwijl, maar die pleiten voor verwerping.

Aan de hand van het betoog van dien geachten spreker zou men het een en ander hier nader over kunnen zeggen. De geachte spreker — om bij een punt te blijven staan — heeft woorden gewijd aan de zoogenaamde quaestie van den doortocht en heeft gezegd: Ziet, ligt het nu niet zoo ten aanzien van dien doortocht, waarvan hij het gevaar zag, dat het beter zou zijn voor ons land, wanneer wij niet bereid waren mede te doen, dan wanneer wij wel toetraden? Geen argument van verwijl, maar een argument van verwerping.

De doortochtquaestie heeft te recht de aandacht getrokken en ofschoon zij reeds grondig is behandeld, zou ik mij willen veroorlooven hierbij nog een enkel oogenblik stil te staan. Men moet daarbij onderscheiden. Het recht van doortocht komt te pas bij den ongeoorloofden oorlog. Heeft men te doen met een geoorloofden oorlog, dan geldt de neutraliteit. Men kan zich ook een toestand denken — en ik geloof dat dit eigenlijk de toestand was dien de heer Fokker op het oog had — dat de

Volkenbond niet meer functionneert, dat er een algemeene conflagratie ontstaat; het organisme kan niet meer functionneeren; er is een toestand waarop het verdrag niet berekend is. Het oude recht treedt dan weer in; men kan neutraal zijn. De quaestie van den doortocht doet zich voor bij den ongeoorloofden oorlog. Dat is dus in het geval dat er is breuk van het contract, en nu is de redeneering van den geachten afgevaardigde deze: dat men bij voorbaat zou kunnen zeggen, dat wij onder die omstandigheden beter af zijn, wanneer wij geen lid zijn dan wanneer wij het wel zijn.

Het is moeilijk om te voorspellen, Mijnheer de Voorzitter, hoe het in werkelijkheid gaan zal, maar ik zou den geachten afgevaardigde deze vraag willen stellen: Geloof hij, dat, wanneer er is een Staat, die zich kan veroorloven te zijn „en rupture de pacte” en in conflict te komen met het statuut en met den geheelen bond, deze zich zal geneeren en onze integriteit zal ontzien, wanneer het hem voordeel oplevert? Geloof men dat hij ons zal ontzien, alleen omdat wij geen lid zijn? Ik acht dat minder waarschijnlijk.

Waa het op aankomt is, dat van het recht van doortocht geen misbruik wordt gemaakt. En hier raak ik weer een gedeelte van het betoog van generaal Staal, maar ik sta in dit opzicht iets dichter — geloof ik — bij den grond dan hij.

Men heeft rekening te houden met de eigenaardigheden van menschen en van volken en met name van hen, die de menschen leiden. Men kan het oog niet sluiten voor de mogelijkheid, dat het recht, dat de geachte afgevaardigde als dwang wilde zien opgelegd, in de handen van menschen, zelfs van staatslieden, tot misbruik kan aanleiding geven. Het was plicht voor de Regeering van Nederland om zich bij voorbaat tegen zoodanig misbruik te wapenen. Men stelle zich maar eens voor, waartoe een automatische verplichting om blindelings doortocht te dulden, zou kunnen leiden.

Ik geloof, dat ik geen onjuiste uitdrukking geef aan de strekking van het verdrag, wanneer ik zeg: het recht van medezeggenschap is in het wezen der zaak noodwendig en moet door iederen bij doortocht betrokken Staat worden opge-eischt.

Ik geloof niet, dat het goed zou zijn, wanneer de voorstelling van den geachten laatsten spreker ingang zou vinden, en men tot de conclusie kwam, dat het tweede gedeelte van de in de Tweede Kamer door de Regeering aanvaarde motie eigenlijk minder aanbevelenswaardig was, omdat daarin gesanctionneerd wordt wat de heer Staal noemde een zwakheid, een onvolkomenheid van den bond.

In dit verband wil ik hierop wijzen; misschien loop ik daarbij vooruit op wat de heer van Embden straks zal zeggen. Het bezwaar van de nieuwe redactie der motie geldt niet voor hen, die op mijn standpunt staan, nl., dat door deze regeling reeds verkregen is een positief begin, een reële basis. Men kan het betoog van generaal Staal alleen volhouden, wanneer men meent, dat het verdrag thans niets is. De heer Staal heeft dit onderwerp beschouwd in verband met vier punten, die ik niet alle zal bespreken. Maar hij was niet volledig. Ik wijs hier op de afspraken met betrekking tot de vreedzame oplossing van geschillen, de rechtspraak, de arbitrage. De geachte afgevaardigde zegt thans, dat hij alleen sprak van militaire belangen. Mijnheer de Voorzitter! Men mag echter zijn oordeel niet laten afhangen van een gedeelte van het contract en alleen op grond daarvan de regeling qualificeeren.

Ontzegt de geachte spreker aan de artikelen 12, 13, 14 en 15 alle waarde als realiteiten? Ik erken, dat het verdrag zelf niet aanvaardt de onbepaalde verplichte arbitrage, maar het stelt zich wel op het standpunt, dat wanneer er geschil is, ieder lid moet streven naar oplossing van het geschil langs drie wegen: arbitrage, rechtspraak of onderzoek. Dat is dunkt mij een positief resultaat en wanneer men dat in aanmerking neemt, kan men niet zeggen, dat het verdrag niets positiefs bevat, dat daarin niets ligt, dat zweemt naar ontwikkeling.

De heer van Embden: Dat zijn rechtselementen tevens.

De heer van Karnebeek, Minister van Buitenlandsche Zaken: Zeker.

Er is nog een ander punt, dat generaal Staal heeft aan-

30ste VERGADERING. — 5 MAART 1920.

359. Voorbehoud der bevoegdheid tot toetreding tot het Volkenbondsverdrag.

(Minister van Karnebeek.)

gevoerd en dat ook in de andere Kamer de aandacht heeft getrokken. De geachte spreker zeide, dat de verplichting tot deelneming aan de gemeene actie anders had moeten zijn geregeld. Geloof, die geachte spreker werkelijk, dat daardoor de verwezenlijking van dezen bond een stap verder zou zijn gebracht? Ik geloof het niet. Ik geloof, dat de toekomst zal bewijzen, dat men verstandig heeft gedaan met niet, zoals ik het zou willen noemen, dadelijk het onderste uit de kan te halen.

Ik geloof, dat ik na deze beschouwingen niets meer behoef te zeggen omtrent het wezen van het verdrag. Ik heb er naar gestreefd te doen uitkomen, dat het niet is de theoretische Volkenbond, dat het ook niet is de pacifistische Volkenbond, maar dat het is een basis voor geregeld contact tusschen de Staten en dat het pactum als zoodanig nuttig kan zijn. Het is, zoals ik het elders heb genoemd, een vorm van georganiseerd overleg en ik geloof, dat de kracht, die in deze regeling ligt, daarin is te vinden, dat het contractueele karakter, dat wil zeggen de vrijheid der Staten, op verstandige en consequente wijze is geëerbiedigd. Het is voor bij de vraag, of in de tegenwoordige omstandigheden de wereld voor meer rijp is.

Mijnheer de Voorzitter! Er zijn nog enkele andere punten, waarbij ik een oogenblik moet stilstaan in verband met vragen, die zijn gedaan.

De heer van den Berg heeft de positie van Zwitserland in het geding gebracht en kwam tot de conclusie, dat, wanneer daartoe de gelegenheid mocht zijn, de Nederlandsche Regeering niet zou mogen nalaten alsnog te onderzoeken, of Nederland niet in de positie van Zwitserland zou kunnen worden gebracht.

Ik geloof, dat er hier een misverstand is. Toen de geachte spreker dit punt behandelde, las hij voor, wat daaromtrent in de Memorie van Antwoord gezegd is, maar hij las slechts de helft voor. Hij begon met te lezen, dat het geval van Zwitserland heel anders ligt dan dat van Nederland. Maar de grond voor die uitspraak was omschreven in de daaraan voorafgaande zinsnede, waarin stond, dat Zwitserland krachtens de regeling van 1815 internationaalrechtelijk was geneutraliseerd. Het had als internationaal statuut verkregen de neutraliteit en die neutraliteit is nader bevestigd geworden in art. 435 van het Vredesverdrag. De geschiedenis van de totstandkoming van dat artikel is misschien den heer van den Berg bekend.

Zwitserland heeft die bevestiging gekregen in ruil voor den afstand, die het deed, van de neutraliteit van Noord-Savoyje. Dat is het offer, dat Zwitserland er voor heeft moeten brengen. Maar Nederland heeft zoodanige neutraliteit nooit gehad, heeft er zelfs nooit naar gestreefd, om internationaalrechtelijk neutraal te worden. Hoe zou men zich nu kunnen beroepen op het Zwitsersche voorbeeld?

Ik geloof dus, dat er onder de gegeven omstandigheden voor de Regeering geen aanleiding is om gevolg te geven aan den wenk, dien professor van den Berg aan de Regeering heeft gegeven.

Ik kom nu aan een ander punt, dat nog besproken is geworden en dat wel van belang is. Het is de quaestie van de benoeming van de vertegenwoordigers van Nederland in den Volkenbond, een punt, waarbij de heer van Embden heeft stilgestaan. Deze geachte spreker heeft dat min of meer verwijtend gedaan en het kwam zoo voor, alsof hij in de opvattingen van de Regeering neigingen voelde die hem niet aangenaam waren, die hij zou willen bestempelen als ondemocratisch, verkeerd, en zoo meer. Het argument van de Regeering qualificeerde hij zelfs als een fopperij.

Ik vraag mij af, of het standpunt, door dien geachten spreker ingenomen, wel juist is.

Mijn indruk is, dat zijn uitgangspunt verkeerd is. Zij, die zullen zitting hebben in den Conseil of de Assemblée, zijn geen volksvertegenwoordigers. Men kan dat betreuren en van meening zijn dat dat anders had moeten wezen, maar dat is de vraag niet. De vraag is: wat stelt het verdrag zich voor? En nu staat het dunkt mij wel vast, dat men hier niet te doen heeft met volksvertegenwoordigers, met een Parlement of Parlementen, maar dat men te doen heeft met lichamen

waarin opgevangen zal worden de buitenlandsche politiek der verschillende Staten.

Het punt is met eenige uitvoerigheid en met eenigen nadruk o.a. behandeld in de Zwitsersche memorie, die aan den heer van Embden wel niet onbekend zal zijn, op pagina 31 en 32 en ook daar staat met de noodige duidelijkheid, dat het in dit pactum niet gaat om een vertegenwoordiging van volkeren of Parlementen. Men vindt daarvan nog een andere bevestiging in de circulaire, die is uitgegaan van den Raad van den Volkenbond en die in den loop van de maand Augustus aan de verschillende Regeeringen is toegezonden. Daarin staat dit:

„Il est entendu que tout Etat ayant droit d'être représenté au Conseil, peut se faire représenter à toute réunion du Conseil, soit par le Premier Ministre, soit par tout autre représentant dûment autorisé du Gouvernement.”

„Du Gouvernement” en niet „par le Gouvernement.” In de gedachte van de opbouwers van dat pactum is dat niet onnatuurlijk. De bedoeling was om de bestaande staatsrechtelijke toestanden zooveel mogelijk te ontzien en niet te treden in datgene, wat de verschillende constitutionele organisaties der verschillende Staten zou kunnen storen of veranderen. De laatste definitie, die is gegeven van den Volkenbond, is die, welke dezer dagen is uitgesproken door lord Curzon bij de opening van den Conseil. Lord Curzon heeft toen gezegd:

„La société est une association d'états souverains dont le but est de concilier des intérêts divergents et de favoriser la coopération internationale, dans les questions qui affectent ou pourraient affecter le monde en général.”

De bedoeling is om met eerbiediging van de samenstellende eenheden in haar tegenwoordige inrichting in een raad van grooteren of kleineren omvang op te vangen de buitenlandsche politiek van die verschillende eenheden. Op die manier kan worden voorkomen de neiging van de buitenlandsche staatkunde, die tot groepeerings kan leiden, met de daaraan verbonden gevaren.

Nu had die geachte spreker een andere opvatting, waarbij ik, geloof ik, even moet stilstaan, omdat het misschien goed is, daarover nog het een en ander te zeggen. Hij voelde blijkbaar, dat er wel eenig bezwaar was tegen de oriëntering, die hij voorstaat, maar hij zeide, dat dat ondervangen kan worden doordat de Regeering de instructies zal geven. Ik geloof, dat de geachte spreker hier dwaalde. Wie de instructie geeft, heeft de verantwoordelijkheid, maar dan heeft die noodwendig ook de keuze van de menschen, die de instructie moeten uitvoeren. Dit geldt vooral op het gebied van de buitenlandsche politiek, omdat het juist op dat gebied meer dan op eenig ander gebied, omdat het daarbij gaat om onderhandeling, aankomst op dengeen, die aan de letter het leven heeft te geven en op dengeen, die den tact heeft, den vorm weet te kiezen waardoor het resultaat wordt bereikt.

Wanneer de Regeering instructies gaf en zij had niet de aanwijzing van de mannen, dan kan die instructie voor haar geen waarde hebben en kan zij haar verantwoordelijkheid niet dragen. Vandaar dat, wanneer men de benoeming zou willen leggen in handen van het Parlement, men ook aan het Parlement de instructie moet laten. Men zal, wanneer men zich bezighoudt met de quaestie die prof. van Embden heeft aangeroerd, ten slotte terecht komen bij dit alternatief: het beleid van de buitenlandsche betrekkingen bij de Regeering of bij het Parlement, maar men kan het niet bij beide laten berusten. Dan komt er conflict. Wanneer iets vast staat, is het wel dit, dat in het buitenlandsch beleid van den Staat althans eenheid moet bestaan, maar het is onaanneemelijk, dat een gedeelte van het buitenlandsch beleid, dat uitloopt in den Volkenbond, door het Parlement zou worden gevoerd, en wat daar niet op uitloopt door de Regeering. Het een of het ander. En waar nu tegenover de Staten-Generaal in de verantwoordelijkheid van de Regeering door dit pactum niet wordt ingegrepen, geloof ik niet, dat er aanleiding is voor de speciale voorziening, die de heer van

359. Voorbehoud der bevoegdheid tot toetreding tot het Volkenbondverdrag.

(Minister van Karnebeek.)

Emden heeft aangegeven. De eisch daarvan ligt niet in het pactum en kan bij dit pactum niet tot verwezenlijking komen.

De vraag wordt mij hier gedaan door den heer Mendels of de Regeering zich de geheimhouding van de instructie voorbehoudt. Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij niet voorstellen, dat de Regeering het recht daartoe zou opeischen. De Regeering kan grondwettig zich beroepen op de *raison d'état*, wanneer de mededeeling op een bepaald oogenblik niet is in het belang van den Staat. Maar daar staat tegenover dat de Regeering voor het buitenlandsch beleid tegenover de Volksvertegenwoordiging verantwoordelijk is en natuurlijk in beginsel geroepen is opening van zaken te geven.

Maar er is nog dit — ik ga in op hetgeen de heer Mendels zoeven gezegd heeft —: hoe stelt men zich de zaak voor? Men stelt zich voor, dat er zal zijn een instructie, een instructie, waarvan sommigen wenschen, dat zij in overleg met het Parlement zou worden gemaakt — niet de heer van Emden wenscht dat, maar de gedachte is geuit. Hoe zit het dan in de praktijk met die instructie? Die instructie zal altijd approximatief zijn, omdat men rekening moet houden met de wijze waarop zij zich gedurende 't overleg kan gaan ontwikkelen. Men kan nooit in een instructie voorzien de wending die een zaak kan nemen. Men kan dus niet zeggen: wij zullen vooraf de instructie maken en daarmee is de zaak afgedaan. Er zal steeds voeling moeten zijn tusschen de gedelegeerden en de Regeering, tenzij hun een zeer ruime instructie wordt medegegeven.

In het tweede gelid als het ware zal het werk van de vertegenwoordigers in *assemblée* of *conseil* door de Regeering moeten worden bijgehouden.

De spil echter ligt in de verantwoordelijkheid van de Regeering tegenover de Staten-Generaal, ook op het gebied van het buitenlandsch beleid.

Ik geloof niet, dat het goed zou zijn, wanneer die verantwoordelijkheid werd vermindert door een regeling, waarbij prealabel reeds de Volksvertegenwoordiging in haar zeggenschap tegenover de Regeering werd gekort.

Intusschen, dit kan ik den geachten spreker wel toezeggen bij voorbaat, dat de Regeering, wanneer het de *assemblée* geldt, waarbij meer dan één vertegenwoordiger kan worden aangewezen, van dat recht zal gebruik maken, en zich door geen andere consideratie zal laten leiden dan door den eisch de meest geschikte mensen te zenden, die Nederland kan aanwijzen in verband met de verhoudingen en met het oog op alle desiderata, die in het oog moeten worden gehouden.

De heer Mendels: De meest geschikte mensen, niet alleen wat technische kennis betreft, maar ook wat hun gezindte aangaat?

De heer van Karnebeek. Minister van Buitenlandsche Zaken: Wanneer ik zeg: de meest geschikte mensen, bedoel ik de meest geschikte in alle opzichten.

Prof. van Emden heeft nog een ander belangrijk punt ter sprake gebracht. Hij gaf te kennen, dat hij het niet eens was met den heer Dresselhuys, die in de Tweede Kamer zeide: het is plicht van de Regeering om aan Nederland de positie te bezorgen wat de toetreding betreft, van een Staat, die onder bijzondere voorwaarden toetreedt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb aan de overzijde gelegenheid gehad te doen uitkomen, hoe moeilijk het is in deze om positieve verklaringen te geven. Alles hangt af van de omstandigheden. Tot op zekere hoogte beweeg ik mij in de lijn van prof. van Emden, maar ik geloof niet, dat ik zoover zou kunnen gaan als deze geachte spreker, die zeide dat het internationale denken zou kunnen medebrengen, dat men van een voordeel afzag. Mijnheer de Voorzitter! Jacht maken op een voordeel behoeft niet voor te komen, maar het internationale denken mag toch niet medebrengen, dat nationaal niet zou mogen worden gedacht, wanneer daarbij een nationaal belang betrokken is. Wat dit punt betreft moet de Regeering een voorbehoud maken, ten einde rekening te kunnen houden met den loop van de omstandigheden. Mocht die zóó zijn, dat de

(Minister van Karnebeek e. a.)

Regeering toetreding zou kunnen bedingen op gunstige voorwaarden, dan zal het de plicht van de Regeering zijn van die goede positie gebruik te maken. Maar ik ben het in zooverre niet den heer van Emden eens, dat jacht naar zulke dingen niet moet worden uitgeoefend.

Mijnheer de Voorzitter! Wat nu de motie betreft, het zal u niet verwonderen, wanneer de Regeering daartegenover staat zooals zij ook stond tegenover een analoge motie in de Tweede Kamer. Het verschil van het woord „verder” maakt daarbij voor de Regeering geen onderscheid. De gedachten, die in de motie zijn opgenomen, hebben de instemming van de Regeering. In de Tweede Kamer is door mij de opmerking gemaakt, dat de woorden „zoo spoedig mogelijk” natuurlijk met zeker beleid moesten worden opgevat. Men kan de eerste vergadering van den Volkenbond niet beschouwen als de gelegenheid waar ieder al zijn desiderata in eens komt uitstorten; maar deze desiderata zullen moeten worden verwezenlijkt naar gelang van de omstandigheden en de oogenblikken, waarop men meent, dat inderdaad resultaten te bereiken zijn. Op die wijze opgevat, bestaat tegen de motie bij de Regeering, uit wier naam ik spreek, geen bezwaar.

Wat ten slotte het verdrag zelf betreft, men kan daarover denken zooals men wil, men kan daarin meer of minder zien, men kan misschien zelfs zoover gaan van te zeggen, dat er eigenlijk niets in is, maar aan die laatste categorie van personen vraag ik, of het dan toch misschien niet de moeite waard is met dit niets een proef te nemen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof dat ik met deze opmerkingen op het oogenblik kan volstaan.

De heer Staal: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank er niet over in replek te komen. Ik wilde alleen maar met een heel kort woord voorkomen wat ik zou moeten noemen een verkeerde uitlegging van mijn rede. Wanneer ik meer tijd in beslag had kunnen nemen — ik heb minder tijd genomen om aan Zijn Excellentie den noodigen tijd te gunnen — zou ik veel van wat Zijn Excellentie in het midden heeft gebracht hebben betoogd in gelijken zin, zij het in minder keurigen vorm. Ook ik ben van meening, dat dit eerste verdrag slechts is een aanloop, een eerste steen; ook ik erken, dat het bezwaarlijk meer vaste bepalingen kon bevatten, maar ik meen te gelijker tijd, dat dit eerste verdrag zoo spoedig mogelijk moet worden gevolgd door een tweede, dat vastheid geeft, en dat, wanneer wij Nederlanders werkelijk willen medewerken aan het goede doel van den bond, wij bereid moeten zijn af te zien van de „avis” en „recommendations” in de verdragsartikelen, maar moeten prijsstellen op het vastleggen van een dwingende macht, ook al zou dit meebrengen, dat van onze zijde offers werden of eventueel zouden kunnen worden gevraagd. Dit noem ik het betere Nederlandsche standpunt, dat ik zoo gaarne zou willen zien ingenomen.

De heer van den Berg: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde nog gaarne een kleine vraag tot den Minister richten. Het betreft den gunstigen toestand van Zwitserland. De Minister heeft gezegd, dat Zwitserland recht had op dien gunstigen toestand, maar wij niet. Nu heb ik niet gezegd, dat Nederland vroeger in dien gunstigen toestand geweest is als Zwitserland, maar mijn vraag was, of wij niet krachtens onze eigen rechten even gunstig zouden moeten worden behandeld. Wij verkeerden nl. naar mijn meening in een ongunstiger positie dan vele andere landen ten aanzien van de ons omringende vreemde landen. Men zal er niet zoo gauw toe komen naar landen als Denemarken en Noorwegen zijn legers te sturen, maar Nederland ligt vlak tusschen de groote Mogendheden en het verkeert daardoor, wat een oorlog betreft in veel ongunstiger toestand dan bijv. genoemde landen. Nu zou gevraagd kunnen worden, of Nederland die gunst van Zwitserland kan krijgen, niet om dezelfde reden, maar om een andere reden, nl. dat Nederland in geheel bijzondere en moeilijke omstandigheden verkeert.

Gaarne zou ik van den heer Minister daar nog een antwoord op wenschen te ontvangen.

(Minister van Karnebeek e. a.)

De heer van Karnebeek, Minister van Buitenlandsche Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Nog een enkel woord. Er blijkt nu, dat de Regeering een vraag zou moeten doen aan den Volkenbond, niet op grond van de positie van Zwitserland, maar in het algemeen.

Het verlangen van professor van den Berg komt dus hierop neer, dat de Regeering aan den bond een gunst zou moeten vragen.

Ik geloof, dat dat een slecht entrée zou zijn in den Volkenbond. De Regeering zal Nederland, wat zijn omstandigheden betreft, moeten nemen zooals het is.

De Voorzitter: Wenscht iemand stemming over de motie?

De heer Staal: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij tegen de motie, waarover ik mijn meening reeds heb uiteengezet, niet verzetten.

De beraadslaging wordt gesloten en de motie zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het ontwerp van wet wordt in stemming gebracht en met 31 tegen 2 stemmen aangenomen.

V  r hebben gestemd de heeren van Wassenaer van Catwijk, Michiels van Kessenich, van Houten, Smeenge, Mendels, Franssen, Bosch van Oud-Amelisweerd, Geertsema, Bavinck, van Basten Batenburg, Binnerts, Staal, Vliegen, van den Berg, Lucasse, Polak, Stork, Verhey, van Nierop, van der Feltz, de Waal Malefijt, Haffmans, de Gijsselaar, van der Does de Willebois, Bergsma, v. Embden, van der Maesen de Sombreff, van der Hoeven, Kraus, Gilissen en de Voorzitter.

Tegen hebben gestemd de heeren Reekers en Fokker.

Afwezig bij deze stemming waren de heeren 't Hooft, Smits, de Boer en van Loon;

II. Goedkeuring van eene overeenkomst met de Stoomvaart-Maatschappij „Zeeland” wegens het uitvoeren van eenen maildienst tusschen Vlissingen en Queenborough, Folkestone of eene andere Engelsche haven (230).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer König, Minister van Waterstaat: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde alleen de opmerking maken, dat de Regeering zich geheel en al schaaft aan de zijde van diegenen, die meenen, dat het nationaal belang en de grotere veiligheid van den overtocht naar Engeland van Vlissingen uit meer gewicht in de schaal moet leggen dan het belang van particuliere maatschappijen, en dat de Regeering het er geheel mee eens is, dat de Maatschappij „Zeeland” in Vlissingen gevestigd moet blijven.

De beraadslaging wordt gesloten en het ontwerp van wet zonder hoofdelijke stemming aangenomen;

III. Wijziging van de begroeting van inkomsten en uitgaven van de Posterijen, de Telegrafie en Telefonie voor het dienstjaar 1919 (282).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer König, Minister van Waterstaat: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat er een misverstand is, omdat de meening geuit is, dat de woningen na 50 jaar kosteloos aan de woningbouwverenigingen zouden teruggaan. In de Memorie van Toelichting staat:

(Minister König e. a.)

„De bouwvereniging verplicht zich jaarlijks een bedrag terug te betalen, uitmakende rente en aflossing van het ter leen verstrekte kapitaal.”

Na afloop van 50 jaar is het bedrag, dat door het bedrijf der posterijen er in is gestoken, geheel terugbetaald, zoodat na 50 jaar de woningen niet geheel kosteloos overgaan naar de bouwvereniging.

De heer Stork: Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij voor, dat de uitlegging, die de Minister hier geeft, niet geheel in overeenstemming is met de feiten. Zijn Excellentie zegt namelijk, dat de bouwvereniging in 50 jaar in de annuiteit terugbetaalt hetgeen het Rijk haar heeft voorschoten en de rente. Maar de Minister vergeet daarbij op te merken, dat de Staat gedurende die 50 jaar verplicht is een zoodanigen huurprijs te betalen, dat daardoor behalve de onderhoudskosten de kosten van die annuiteit gedekt worden. Ik geloof dus, dat volkomen te recht in het Voorloopig Verslag van deze Kamer is gezegd, dat de Regeering de woningen bekostigt en dat deze na 50 jaar overgaan in eigendom van de vereniging, zonder dat die vereniging er een cent voor betaald heeft. Al moge ter wille van praktische voordeelen de tusschenkomst van een vereniging gewenscht worden, ik kan het niet juist achten dat het Rijk de woningen in eigendom overlaat, zij het pas over 50 jaar, aan een vereniging, die er zelf niets voor betaald en geen risico voor geloopt heeft.

De heer König, Minister van Waterstaat: Mijnheer de Voorzitter! De Staat zou, wanneer de woningbouwvereniging van een ander leende, toch huur moeten betalen voor de woningen en het Rijk is dus in ieder geval de huur kwijt. Nu krijgt de Staat de huur weer terug in het kapitaal, dat er in wordt gestoken. Bovendien zijn er praktisch groote bezwaren aan verbonden om van rijkswege tot den bouw van groote woningcomplexen over te gaan. De meening is, den bouw van woningen over te laten aan verenigingen, die ter plaatse gevestigd zijn en die zich veel beter kunnen belasten met het beheer en het onderhoud van de woningen dan van rijkswege zou kunnen geschieden.

De heer Stork: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal over het wetsontwerp geen stemming vragen, omdat er haast is met den bouw van deze woningen en de Minister met de voorbereiding daarvan waarschijnlijk ver gevorderd is, terwijl ik de zaak niet van overwegend groot belang acht. Ik zal mij er dus op het oogenblik bij neerleggen, maar ik accepteer absoluut niet de redeneering van den Minister, dat anders ook huur betaald zou moeten worden aan een andere bouwvereniging. Dat is natuurlijk op zich zelf juist, maar dan zou die bouwvereniging ook geen vijftigjarig huurcontract gesloten en dus alle risico voor dien bouw zelf geloopt hebben.

Die bouwvereniging loopt nu geen risico, die krijgt het volledig kapitaal, dat noodig is voor de woningen, voor den aankoop van het terrein en voor het onderhoud van de Regeering. Nu is de zaak in dit stadium, dat die bouwvereniging na 50 jaar die woningen in eigendom heeft en dat de Regeering ook dan huur zal blijven betalen, al is die huur lager dan op het oogenblik betaald wordt, terwijl zij eigenlijk in het andere geval het eigendom van de Regeering zouden zijn en er geen huur meer voor betaald zou worden.

De beraadslaging wordt gesloten en het ontwerp van wet zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Kamer gaat tot nadere bijeenroeping uiteen.